

Opinnäytetyö (AMK)

Sosionomi

Toiminnalliset menetelmät

2013

Marjo Rasi & Jonna Sura

VUOROVAIKUTUKSEN TUKEMINEN YHDEN VANHEMMAN PERHEISSÄ

– Toiminnalliset menetelmät leiripäivän aikana

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

OPINNÄYTETYÖ (AMK) | TIIVISTELMÄ

Turun ammattikorkeakoulu

Sosiaalialan koulutusohjelma | Toiminnalliset menetelmät

11.11.2013 | 59

Hanna Kivistö & Airi Ylinen

Marjo Rasi & Jonna Sura

VUOROVAIKUTUKSEN TUKEMINEN YHDEN VANHEMMAN PERHEISSÄ

-Toiminnalliset menetelmät leiripäivän aikana

Opinnäytetyö on toteutettu yhteistyössä Yhden vanhemman perheiden liiton kanssa. Tavoitteena oli luoda toimiva leiripäivän runko tulevia YVPL:n leirejä varten. Leiripäivä koostuu erilaisista toiminnallisista menetelmistä, jotka pääosin rakentuvat tarinallisuuden ja liikunnallisuuden ympärille. Käytettyjen menetelmien tavoitteena on lisätä lapsen ja vanhemman välistä vuorovaikutusta sekä leiripäivän aikana, että sen jälkeen. Menetelmät ovat helposti toteutettavia, ja toiveena olikin, että vanhemmat saivat vinkkejä jatkaakseen toimintaa myös kotona.

Suunniteltua leiriohjelmaa kokeiltiin YVPL:n Etelä-Suomen aluejaoston aluepäivillä 2.-4.8.2013. Leirin osallistujat koostuivat yhden vanhemman perheistä, lasten iät vaihtelivat 2-16v. välillä. Päivän aikana kokeiltiin menetelmiä ja ohjelman toimivuutta, kerättiin palautetta osallistujilta ja tehtiin huomioita. Kerättyjen huomioiden ja palautteiden perusteella päivän ohjelma koettiin onnistuneeksi, tavoitteiden mukaiseksi ja helposti toteutettavaksi jatkossakin.

ASIASANAT:

Vuorovaikutus, varhainen vuorovaikutus, vanhemmuus, lähivanhempi, etävanhempi, lapsen huolto, narratiivisuus, toiminnalliset menetelmät, kiintymyssuhde, sadutus, ryhmäohjaus

Marjo Rasi & Jonna Sura

INTERACTION SUPPORT SINGLE PARENT FAMILIES

-Functional Methods in the camp during the day

The thesis has been carried out in cooperation with Yhden vanhemman perheiden liitto. The aim was to create a good program for day camp for future YVPL. The camp day will consist of a variety of operational methods, which are mainly built around the stories of and physical methods. These methods we used to increase the interaction between the child and the parent, during the day, and after it. The methods are easy to implement, and we hope that parents received tips in order to continue functioning even at home.

Our camp program we tested on YVPL of Southern Finland Regional Chamber Days 2-4.8.2013. The camp participants consisted of one-parent families, the children ranged in between age from 2 to 16. During the day we tried the methods and the program's functionality, we collected feedback from participants and made observations. The program seemed to be successful.

KEYWORDS:

Interaction, early interaction, parenting, close-up older, the target parent, child custody, narrative, operational methods, attachment, story-crafting, group control

SISÄLTÖ

KÄYTETYT LYHENTEET (TAI) SANASTO	6
1 JOHDANTO	7
2 OPINNÄYTETYÖN TAUSTAT JA PROSESSI	8
2.1 Opinnäytetyön tavoite ja taustatiedon kerääminen	8
2.2 Leiripäivän toteutus ja arviointi	9
2.3 Yhteistyö YVPL:n kanssa	10
3 VANHEMMUUS	10
3.1 Vanhemmuuden roolit ja vuorovaikutus	13
3.2 Varhainen vuorovaikutus	14
3.2.1 Kiintymyssuhdemallit	17
3.3 Huoltajuus	19
3.3.1 Yksinhuoltajuus	20
3.4 Ero ja lapset	22
3.5 Yhden vanhemman perheiden liitto	26
3.6 Vanhemmuuden tukeminen	27
4 TARINALLISUUS	28
4.1 Toiminnalliset menetelmät	31
4.1.1 Toiminnallinen oppimisprosessi ja ohjaajan rooli	31
4.2 Sadutus	32
4.3 Kuusivaiheinen tarinansepitys	33
4.4 Rastirata	34
4.4.1 Liikunnallisten tehtävien hyödyt	35
4.4.2 Maalaaminen ja kädentaidot	35
4.5 Tutustumisleikit	36
4.6 Tarinarata	36
5 LEIRIPÄIVÄ 3.8.	37
5.1 Leiriryhmän ohjaaminen ja hyvän ohjaajan ominaisuudet	38
5.1.1 Ohjaamisen suunnittelu	39
5.1.2 YVPL:n leiripäivän suunnittelun toteutuminen	40
5.2 Leiripäivän toteutuminen	41
6 PALAUTE JA POHDINTAA	43
6.1 Huomioitamme leiripäivän ajalta	44
6.2 Leiriläisiltä saatua palautetta	46

6.3 Menetelmien toimivuus, toteutuksen arviointi ja tavoitteiden saavuttaminen	46
LÄHTEET	48

LIITTEET

Liite 1. Rastirata	
Liite 2. Leiriohjelma	
Liite 3. Tarina peikoista Harmi ja Jekku	

KUVAT

Leirimajoitus Oksjärvi, Tammela 3.8.2013	37
Esterata, rasti 2	Liite 1
Heittopiste, rasti 2	Liite 1
Kirjain, rasti 6.	Liite 1
Käpylehmiä, rasti 7.	Liite 1
Taideteos metsän antimista, rasti 8.	Liite 1
Maalaus, rasti 19.	Liite 1
Maalaus, rasti 19.	Liite 1
Askartelua, rasti 20.	Liite 1
Askartelua, rasti 20.	Liite 1
Tarinarata	Liite 3
Peikot tarinaradalla	Liite 3

TAULUKOT

Taulukko 1 Perheet tyypeittäin 2011-2012	22

KÄYTETYT LYHENTEET (TAI) SANASTO

YVPL

Yhden vanhemman perheiden liitto, perustettu vuonna 1971.
Liiton tavoitteena on valvoa yksinhuoltajien etua.

1 JOHDANTO

Tässä opinnäytetyössä käsitellään leirin järjestämistä, vanhemmuutta sekä erilaisia toiminnallisia menetelmiä. Opinnäytetyön toimeksiantaja on Yhden Vanhemman Perheiden Liitto ry. Tekstissä käytetään Yhden Vanhemman Perheiden Liitosta lyhennettä YVPL. Opinnäytetyö keskittyy YVPL:n Etelä-Suomen aluepäivien toiminnallisen osuuden suunnitteluun ja toteutukseen.

YVPL:n Etelä-Suomen aluepäivät ovat monivuotinen perinne, jotka pidetään yleensä loppukesästä Tammelassa Oksjärven leirintäalueella. Etelä-Suomen aluepäivistä puhutaan jatkossa leirinä. Leirille osallistuvien lasten ikäjakauma oli suuri, vanhimman ollessa 16 ja nuorimman vasta 2 vuotta. Suunnittelussa tämä asetti haasteen. Kehittämistyön tavoitteeksi muodostui toimivan toiminnallisen leirirungon suunnittelu ja toteutus 3.8.2013 sekä vanhemman ja lapsen välisen vuorovaikutuksen lisääminen.

Opinnäytetyössä haluttiin painottaa taustatekijöitä, jotka vaikuttavat vuorovaikutukseen kohderyhmässä eli yhden vanhemman perheissä. Yhden vanhemman kanssa eläminen ei missään tapauksessa automaattisesti tarkoita että lapsen kehitys olisi vaarantunut tai vaarassa, mutta yhden vanhemman kanssa vuorovaikutuksen laatu on tärkeää, kun toista vanhempaa ei ole paikkaamassa mahdollisia vuorovaikutuksen puutteita. (Pulkinen 2002, 17-18.)

2 OPINNÄYTETYÖN TAUSTAT JA PROSESSI

Tämä opinnäytetyö on toiminnallinen opinnäytetyö, jonka tarkoituksena oli kehittää YVPL:n leiritoimintaa. Ensimmäisenä etsittiin yhteistyökumppani, jolla oli tarvetta toiminnalliselle opinnäytetyölle. Yhteistyökumppaniksi valikoitui Yhden vanhemman perheiden liitto ry.

Aluksi muotoillaan tutkimusongelma, jolla haetaan ratkaisua tutkittavaan ongelmaan, sekä tavoite. Tutkittava ongelma muotoillaan tutkimuskysymykseksi, johon haetaan vastauksia aineiston avulla. Aineistona käytetään dokumentteja kuten kirjallisuutta, haastatteluja, kyselyitä tms. (Kananen 2010, 11.)

2.1 Opinnäytetyön tavoite ja taustatiedon kerääminen

Opinnäytetyössä tavoitteena oli löytää mahdollisimman sopiva toiminnallinen osuus yhdeksi leiripäiväksi taaperoikäisestä murrosikäisille leirille osallistujille ja suunnittelu aloitettiin teorian tiedon keräämisellä. Toiminnan tarkoituksena on vuorovaikutuksen lisääminen yhden vanhemman perheissä. Opinnäytetyössä taustatiedoksi etsittiin tietoa yhden vanhemman perheistä, erosta ja sen vaikutuksesta, varhaisesta vuorovaikutuksesta ja vanhemmuudesta. Seuraavaksi aloitettiin tiedon kerääminen siitä, kuinka voitaisiin lisätä vuorovaikutusta yhden vanhemman perheissä.

Opinnäytetyön teoreettisessa viitekehyksessä on hyvä tuoda esille kaikki tähän asti kyseisestä aiheesta tiedetyt asiat. Tutkijan pyrkimyksenä on lisätä omalla empiirisellä tiedollaan aikaisempaa tietoa. Hankinnalla tarkoitetaan toimintaa. Järjestelmällisyydellä viitataan organisaatioihin, jotka ovat vastanneet tiedon hankinnasta (tutkimuslaitokset, korkeakoulut, yliopistot) ja tulosten kasaamisesta tietojärjestelmiksi. (Kananen 2010, 25.)

Tieteellinen tieto ei perustu luuloihin tai tuntoihin, koska tieto täytyy aina perustella. Opinnäytetyössä tulosten paikkansa pitävyys on perusteltava riittävän tarkasti, mieluiten aukottomasti. (Kananen 2010, 25.)

Kvalitatiivisen tutkimuksen luotettavuutta voidaan lisätä dokumentaatiolla. Opinnäytetyössä tehdyt ratkaisut eri vaiheissa perustellaan ja dokumentoidaan. Luotettavuuskriteerit laadullisessa tutkimuksessa:

- arvioitavuus / dokumentaatio
- tulkinnan ristiriidattomuus
- luotettavuus tutkitun kannalta
- saturaatio (Kananen 2010, 68 -71.)

2.2 Leiripäivän toteutus ja arviointi

Huolellisen suunnittelun jälkeen oli toteutuksen vuoro. Toteutus oli sovittu YVPL:n Etelä-Suomen aluejaoston aluepäiville 2-4.8.2013. Varsinainen toimintapäivä oli 3.8.2013. Toteutuksessa käytettiin teorian pohjalta valittuja menetelmiä.

Opinnäytetyössä käytettiin dokumentointia ratkaisujen eri vaiheissa. Tavoitteiden saavuttamista ja menetelmien toimivuutta arvioitiin leiripäivän aikana kerätyn aineiston avulla. Leiripäivän aikana keräsimme tietoa tarkkailemalla ja tekemällä huomioita toiminnan sujuvuudesta, sekä päivän lopuksi kyselyn avulla. Kysely toteutettiin jakamalla osallistujille paperia ja kynät, sekä esittämällä avoimia kysymyksiä siitä, mihin osallistajat olivat tyytyväisiä ja missä oli parantamisen varaa. Saatua aineistoa tulkittiin litteroimalla kyselyn tulokset ja analysoimalla sitä, millaisiin asioihin, ja mihin menetelmiin osallistajat olivat tyytyväisiä, sekä mitkä asiat eivät olleet osallistujien mieleen (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2005, 209-212).

2.3 Yhteistyö YVPL:n kanssa

Toimeksiantaja YVPL antoi vapaat kädet leiripäivän suunnitteluun. Yhteydenpito tapahtui tapaamalla YVPL:n edustajaa, sekä sähköpostitse. Työnjako sovittiin siten, että YVPL vastaa leirin mainostamisesta, ilmoittautumisten vastaanottamisesta, ruokailun ja tilojen järjestämisestä ja vain toiminnan suunnittelu jäi opinnäytetyön tekijöille. Yhteistyö alkoi helmikuussa 2013, ensimmäinen tapaaminen oli 27.2.2013.

YVPL:n edustajat olivat leirillä mukana koko ajan huolehtimassa käytännön asioista, kuten ruoanlaitosta ja saunan lämmityksestä. YVPL:n edustajat eivät kuitenkaan osallistuneet 3.8. päivän toimintaan, vaan se oli kokonaan opinnäytetyön tekijöiden vastuulla.

3 VANHEMMUUS

Tämän kappaleen tarkoituksena on tutkia vanhemmuutta ja määritelmiä siitä, mitkä tekevät vanhemmuudesta hyvää, eri lähteitä apuna käyttäen. Tämä koettiin opinnäytetyössä tarpeelliseksi taustatiedoksi ja ymmärryksen tueksi kohderyhmään nähden.

Kukaan ei synny vanhemmuuteen vaan vanhemmuus on opeteltava taito. Vanhemmuus on taitoa vaativa tehtävä. Lapsi on täysin riippuvainen vanhemmastaan ensimmäisten ikävuosiensa aikana jo pelkän hengissä selviämisen vuoksi. Lapsi tulee tähän maailmaan kera tarvitsevuden. Tämä muuttuu vähitellen odotukseksi vanhempaa kohtaan. (Syrjälä 2005, 12.)

Vanhemman vastuulla on lapsen kasvun palveleminen. Tämän tehtävän täyttämiseksi vanhempi käyttää hyväkseen omia aikuisuuden voimavaroja, sinnikkyyttä, elämän kokemuksiaan, vastuullisuutta ja toivoa. Nämä ovat hyvin tehdyn vanhemmuustyön rakennusaineita. (Mattila 2011, 37.)

Vanhemman antama hoiva ja turva luovat lapsen kehityksen kannalta tärkeän sosiaalisen vuorovaikutuksen perustan. Vanhemmalta vaaditaan kykyä mukautua lapsensa temperamenttiominaisuuksiin, vanhemman ja lapsen suhteessa molemmat osapuolet vaikuttavat toisiinsa. (Pulkkinen 2002, 16-17.)

On todettu, että lapsilähtöinen kasvatusta on lapselle voimavaratekijä myöhemmässä elämässä. Lapsilähtöisen kasvatuksen perusta on vanhempien hyvä keskinäinen suhde, sekä hyvä suhde lapseen, kyky asettaa rajoja ja tarjota emotionaalista tukea sekä huolenpitoa. Vanhemman tarpeista lähtevä, ns. aikuiskeskeinen kasvatusta sen sijaan on yksi riskitekijä lapsen sopeutumiseen yhteiskuntaan. Aikuiskeskeinen kasvatusta ei juurikaan sisällä lapsen näkökulman huomiointia, laadukasta vuorovaikutusta tai oikeudenmukaisuutta. (Pulkkinen 2002, 16 -17.)

Jotta lapsella on mahdollisuus kasvaa tasapainoiseksi aikuiseksi, joka ottaa vastuun itsestään ja muista, hän tarvitsee lapsuuteensa rinnalleen turvallisen vanhemman. Vanhemmuus syntyy aikuisen ja lapsen kohtaamisessa. Lapsella on paljon tunteita ja tarpeita, joita hän ei itse osaa kohdata vaan tarvitsee aikuisen apua. Kun aikuinen vastaa lapsen tarpeisiin, hän luo hyvän pohjan omat tarpeensa ja tunteensa tunnistavan lapsen kehitykselle. (Kristeri 1999, 14-15.)

Vanhemmuuden haasteena, lapsen kehityksen eri vaiheissa vauvaiästä nuoren itsenäistymiseen, on vanhemman kyky eläytyä juuri kyseiseen lapseen. Lasten huomioiminen tasavertaisesti on yksi vanhemmuuden haasteista. Lapsen on hyvä saada suotuisan kehityksen kannalta kokemuksia siitä, että hän on riittävä omana itsenä vanhemmilleen. Vanhempien on hyvä osoittaa nauttivansa lapsestaan. Kyllin hyvä vanhemmuus pohjautuu vanhemman taitoon eläytyä vastavuoroiseen kanssakäymiseen lapsensa kanssa, sekä taitoon luoda lapsen kehitystä tukeva perheen tunneilmapiiri. (Syrjälä 2005,12-15.)

Erilaiset elämän vaikeudet vaikuttavat heikentävästi vanhemmuuteen ja vanhemmuuden edellyttämään aikuisuuteen. Lapsen hyvän kasvun edellytys on vanhemmuuden tukeminen. (Mattila 2011, 19.)

Lapsi, joka on saanut vanhemmiltaan hoitoa, arvostusta ja huolenpitoa osakseen, alkaa vähitellen osoittaa toisille oppimaansa arvostusta. Itsearvostus ja toisten ihmisten arvostaminen auttavat lasta oman paikan hahmottamisessa, olemassa olon oikeudessa ja ennakkoluulottomassa kohtaamisessa toisten ihmisten kanssa. Lapsi saa ensimmäiset kokemukset omien tunteiden luvallisuudesta, omasta arvosta ja olemassa olon oikeudesta, vaikka hänellä ei ole vielä kokemusta tekemisissään mikä on oikein ja mikä väärin. Lapsi saa kokemuksen aikuiselta, joka on hänestä huolta pitämässä ja turvana elämän myrskyissä antamalla lapselle suojelevia rajoja. (Mattila 2011, 97.)

Aito kohtaaminen ja kuunteleminen turvallisen vanhemmuuden kautta on tärkeää. Mikäli lapsi ei tätä saa, hän kehittää itselleen toisenlaisia malleja selviytyä tilanteesta ja sopeutua siihen. Irene Kristeri nimittää kirjassaan näitä malleja ulkoaohjautuvuudeksi. Ulkoaohjautuvaksi kehittyminen riippuu riittävän ja riittämättömän vanhemmuuden määrästä, sillä ulkoaohjautuvuus on suoraan yhteydessä perustarpeiden, kuten turva, läheisyys ja rakkaus, tyydyttymättömyyteen. Kun lapsi ei koe turvalliseksi näyttää omia tunteitaan, hän alkaakin tuntea tilanteesta käsin. Lapsi alkaa tällöin alitajuisesti pohtia, mitä tässä tilanteessa pitää tuntea. Aikuisenakin hänen tahtonsa ja tunteensa tulevat olemaan toisista ihmisistä ja tilanteista riippuvaisia, mihin liittyy suurempi riski esim. huumeisiin sekaantumiseen. (Kristeri 1999, 20-35.)

Lapsen arvostaminen tulee esille aikuisen katseessa. Se näyttäytyy asenteessamme ja siinä, miten näemme lapsen omana yksilönään. Arvostaminen näkyy aikuisen käyttäytymisessä lasta kohtaan ja myös aikuisen kykyä pyytää tarvittaessa lapselta anteeksi. Lapset kehittyvät jokaisessa kohtaamisessa, ja vaikka kohtaamiset unohtuvat, ne ovat elämän rakennuspalasia. Usein nämä vuorovaikutustilanteet ovat arkisia kohtaamisia, mutta aikuinen on tiedostanut oman olemisensa lapsen kasvua varten. Näillä kohtaamisilla on lapsen kasvua tukevia jatkumia, jotka opettavat lapselle arvostusta, näkyväksi tulemista, vuorovaikutusta ja elämään luottamista. Nämä asiat luovat lapselle turvallisuuden tunteen. (Mattila 2011, 23, 35.)

3.1 Vanhemmuuden roolit ja vuorovaikutus

Vanhemmuus koostuu monenlaisista rooleista. Vanhemman roolissa tarvitaan elämän perustaitoja, kuten ruoanlaitto ja pyykinpesu, mutta se ei riitä. Tärkein vanhemman rooleista on rakkauden antajan rooli, lapsi tarvitsee rakkautta kehittyäkseen tasapainoiseksi aikuiseksi. Vanhemman täytyy ottaa myös rajojen asettajan rooli, vanhemman täytyy lapsensa puolesta tietää mitä tämä saa tai ei saa tehdä, jolloin hän voi rajoilla luoda turvallisen kasvuympäristön lapselle. Vanhemmalta vaaditaan myös ihmissuhdeosaamista, vanhemman täytyy kuunnella lastaan, hyväksyä tämän tunteet sekä osata pyytää ja antaa anteeksi. Vanhemmalta vaaditaan kokonaisuudessaan elämän opettajan roolia, vanhemman pitäisi olla hyvänä esimerkkinä lapsilleen. (Sihvola 2002, 74 -81.)

Jotta vanhempi takaisi lapselleen turvallisen ja yleisesti käsitetyn kaltaisen hyvän lapsuuden, tulisi hänellä kaiken nykyajan kiireen keskellä olla aikaa kuunnella ja keskustella lapsensa kanssa. Ylipäätään kasvatus voidaan nähdä arkisena vuorovaikutuksena, joka on aitoa omana itsenä toimimista lapsen parhaaksi. Kasvatuksen voi kiteyttää olevan lapsimyönteisten tekojen sarja. Kasvattaminen vaatii lapsen tarpeiden tunnistamista ja aitoa kuulemista, kiitosta ja rakkautta. Vanhemmuus on riittävän hyvää silloin, kun rakastetaan, tuetaan ja autetaan lasta kasvamisessa. Vanhempi kykenee myös asettamaan lapsensa tarpeet omien tarpeidensa edelle joustuen ja venyen voimavaroissaan lapsen tarvitessa turvaa, huolenpitoa, rajoja tai lohdutusta. On myös tärkeää muistaa lapsen tarve tulla hyväksytyksi omana itsenään. (Sihvola 2002, 110-130; Mattila 2011, 55-56.)

Kulttuurilla on oma vaikutuksensa vanhemmuuteen. Varsinkin länsimaissa on ollut vallalla ajattelu, että lapsen tulee pärjätä omillaan jo hyvin varhaisessa vaiheessa. (Silven 2009, 11.) Jokainen lapsi on yksi lenkki sukupolvien ketjussa. Eli jokainen lapsi on omaa sukupolveaan ja lisäksi hänessä yhdistyvät opitut tavat ja uskomukset, jotka siirtyvät sukupolvelta toiselle ”totuutena” elämästä. Kuitenkin sukupolvien ketjua voidaan pitää lapsen henkisenä sekä sosiaalisena pääomana. (Mattila 2011, 50-51.)

3.2 Varhainen vuorovaikutus

Lapsi on sosiaalisesti riippuvainen henkilö. Sosiaalisen vuorovaikutuksen vaikutusta on vaikea huomata. Varhaisella vuorovaikutuksella muokataan ruumiintoimintoja, tunnekokemuksia ja toimintatapoja. Lapsen ensimmäiset vuodet ovat merkittävässä osassa, koska aivot ovat vasta muotoutumassa. Kehomme jokaiseen soluun on piirtyneenä ihmisen persoonallisuus. Sosiaalinen neurotiede sekä aivotutkimukset ovat osoittaneet lapsen aivojen muovautuvan varhaiselle vuorovaikutukselle ja tärkeimpien ihmissuhteiden tunneilmapiirille. (Kanninen & Sigfrids 2012, 27.)

Pieni vauva kommunikoi heti syntymästään lähtien ja nopeasti hänen hoitajansa oppii, mitä erilaiset vivahteet itkussa tarkoittavat, milloin väsyttää ja milloin on nälkä. Myöhemminkin aikuisen ja lapsen on joskus vaikeaa ymmärtää toisiaan, sillä lapsen sanavarasto voi olla vielä suppea ja puhe epäselvää. Tämän vuoksi aikuisen tulisi aina keskittyä kuuntelemaan lasta, ymmärtääkseen tämän sanoman oikein ja osatakseen vastata siihen. (Juvonen 1994, 20.)

Varhaisessa vanhemmuudessa mentalisaatiokyvyllä tarkoitetaan vanhemman taitoa miettiä lapsensa kokemuksia ja tunteita arjessa. Tällä tarkoitetaan vanhemman halua ymmärtää lapsen ilmiä käyttäytymisen taustat. Tämä antaa aiheen vanhemmalle pohtia lapsen toimiessa, mitä lapsi kokee. Tämä auttaa pohtimaan eri vaihtoehtoja lapsen käyttäytymiselle. Edellä kuvailtu pohdinta on luonnollista ja spontaania vanhemmille, mutta seuraukset voivat olla vakavia, ellei vanhemman pohdinta tilanteissa ole riittävää. Puutteet aikuisen mentalisaatiokyvyssä voivat johtaa lapsen käyttäytymisen väärin tulkintaan, vanhemman ja lapsen pettymykseen, vuorovaikutusongelmiin ja jopa joissakin tapauksissa lapsen laiminlyönteihin ja pahoinpitelyyn. (Pajulo & Pyykkönen 2011, 71.)

Mentalisaatiolla tarkoitetaan ihmisen kykyä havaita, tulkita ja kuvata toisen ihmisen toimintaa mielen tilojen avulla, mielen käsittein. Toisin sanoen sanottuna mentalisaatio on kyky yritykselle kuvitella toisen ihmisen ajatuksia, tunteita,

uskomuksia ja taitoa antaa arvostusta tälle ponnistelulle. Mentalisaation kyky kehittyi lapselle 4 – 6 vuotiaana. (Pajulo & Pyykkönen 2011, 71-72.)

”Mielentilat ovat tunteita, ajatuksia, uskomuksia, toiveita ja tarkoitusperiä eli mielen sisäistä kokemusmaailmaa. Ne ilmenevät esimerkiksi ilmauksissa ”mietin”, ”haluan”, ”uskon”, ”tiedän”, ”tunnen” ja ”tarvitsen”. Ne tulee erottaa siis viittauksista fysiologisiin tiloihin ja kokemuksista, kuten ”Olen väsynyt” ja ”Olen nälkäinen”. Mentalisaatiokyvyn kehittämiseen on lapsilla valmius jo syntymästä lähtien. Varhaiset vuorovaikutussuhteet ja kasvu ympäristö määrittävät, miten laajaksi ja rikkaaksi lapsen mentalisaatiokyky voi kasvaa. Lapsen mentalisaatiokyky kasvaa, jos vanhemmilla on tarvittavasti mentalisaatiokykyä”: kirjoittavat Pajulo & Pyykkönen (2011, 73).

Tarve olla vuorovaikutuksessa toisten kanssa kehittyi jo syntymästä lähtien. Vanhemman ja lapsen välinen vuorovaikutussuhde on yleensä varhaisin vuorovaikutussuhteemme, joka luo myös perustan sille, miten myöhemmin elämässä osaamme osallistua vuorovaikutukseen. Vuorovaikutustaitojen oppimiseen vaaditaan kontakti toisiin ihmisiin, laadukas vuorovaikutus on niin aitoa läsnäoloa tilanteissa kuin yhteisiä kokemuksia ja elämyksiä. (Toivakka & Maasola 2011, 29.)

Kuuloaistilla on tärkeä rooli kommunikoinnissa ja vuorovaikutuksessa toisten ihmisten kanssa, koska äänen välityksellä tapahtuu suurin osa kommunikaatiosta. Hienovaraisetkin ja toisen ihmisen äänensävyt ovat aistittavissa kuulon avulla. Viesti saa erilaisen merkityksen riippuen, millä tunnetilalla se lausutaan ärtymys, ilo tai suru. Vaikka puheen ymmärtämisessä on vaikeutta, auttaa äänensävy viestin tulkinnessa vastaanottajalla. (Papunet 2013.)

Kuunteleminen on tärkeää kaikissa arjen tilanteissa, mutta lapselle on tärkeää tulla kuulluksi myös muutoin. Hyvä apukeino vuorovaikutuksen lisäämiseen ja lapsen kuulluksi tulemiseen on esimerkiksi sadutus. Sadutuksessa vanhemman tulee koko ajan kuunnella tarkkaavaisesti ja kirjata ylös mitä lapsi kertoo eli aikuisen ja lapsen roolit vaihtavat paikkoja. (Turunen, Pilttiipiiri.)

Vuorovaikutukseen liittyy sekä verbaalinen, eli sanallinen viestintä, että nonverbaalinen viestintä. Nonverbaalista viestintää ovat esimerkiksi ilmeet, eleet, kehonkieli, katse ja äänensävy. Varhaisin vuorovaikutus onkin nonverbaalista viestintää vauvan ja hoitajan välillä. Vauva ei osaa puhua, mutta kertoo ilmeillään, eleillään ja itkullaan tarpeistaan, ja hoitaja vastaa niihin. Tämä suhde opettaa vauvalle jo vuorovaikutustaitoja, hän oppii parhaassa tapauksessa, että kun hän itkee hän saa tarvitsemansa. (Toivakka & Maasola 2011, 30-31.)

Vuorovaikutus lapsen kanssa on aikuiselle haasteellista kiireisen arjen lomassa. Vaatii aikuiselta taitoa olla lapsen käytettävissä kuunnellen, vastaten ja antamalla oman elämän kokemuksensa lapselle kasvun tueksi. Lapsen vahvistava kohtaaminen on jatkumo, joka edellyttää aikuiselta sitoutumista. Jatkumon aikana koetaan eri vaiheita. Vaiheiden ylimeneminen antaa lapselle vahvan siteen ja asenteen aikuisen sitoutumisesta vahvasti lapsen kasvun tukemiseen. (Mattila 2011, 129-130.)

Ihmisellä minäkäsitys ja itsetunto kasvavat vähitellen. Otollisinta kasvuaikaa ovat vuodet 6-13. Kyseisen ikäisellä lapsella havainto-, arviointi- ja päättelykyvyt ovat jo kasvaneet tarpeeksi. Lapsi saa vertailukohteita paljon koulusta ja lapsi irrottautuu kodista ja saa jatkuvaa palautetta ihmisiltä päivittäin välillisesti tai välittömästi. Voimme nähdä lapsen minäkäsityksen ja itsetunnon kehittymisen alkaneen lapsen pystyessä arvioimaan ja vertaamaan itseään muihin. Lapsi pystyy tuntemaan voimantunteita vaihdellen sen mukaan menestyykö vai epäonnistuuko lapsi. Vuorovaikutuksen avulla lapsi alkaa kehittää käsitystä itsestään. (Laine 2005, 33-34.)

Minäkäsitys saa vaikutteita itsetunnosta. Minäkäsitys antaa vastauksen kysymykseen, millainen olen, kun taas itsetunto antaa vastauksen kysymykseen miten suhtaudun itseeni sekä miten paljon arvostan itseäni. Minäkäsitys ja itsetunto kasvavat yhdessä ja saavat kehittyäkseen rakennusaineita toisilta ihmisiltä erilaisissa elämäntilanteissa saadusta palautteesta. Ihmiselle on tärkeä sisäinen tunne siitä, että meitä arvostetaan ja meistä välitetään omana itsenämme. Itsetunto kehittyy koko elämän ajan.

Itsetunto muuttuu ja muotoutuu elämän kokemuksen karttuessa. (Toivakka & Maasola 2011, 15-18.)

Itsetuntemuksen ja itseluottamuksen kehittymisen perustana on tutkitusti vauvan saama hoiva ja vuorovaikutus. Lapsesta kehittyy luottavainen muita ihmisiä kohtaan, kun lapsen ensimmäinen kiintymyssuhde aikuiseen on onnistunut. Lapsi kehittyy omaksi persoonakseen muiden ihmisten avustamana. (Toivakka & Maasola 2011, 25-26; Hermanson 2012.)

Vuorovaikutuksessa oleminen opettaa kuuntelemaan, olemaan aidosti läsnä ja toimimaan erilaisissa tilanteissa myöhemmin elämässä. Näiden tärkeiden tulevaisuuden taitojen opettamisessa lapsuudessa vanhemmat ovat tärkeinä esimerkkeinä. Opinnäytetyön tarkoituksena onkin lisätä vanhempien ja lasten välistä vuorovaikutusta erilaisin toiminnallisoin menetelmin leiripäivän aikana sekä arjessa.

3.2.1 Kiintymyssuhdemallit

Kiintymyssuhdeteoria on John Bowlbyn luoma teoria vanhemman tai hoitajan ja lapsen suhteesta. Kiintymyssuhde muodostuu vuorovaikutuksen pohjalta ja vaikuttaa ihmisen elämään lapsuuden jälkeenkin. Bowlby jakoi kiintymyssuhdetyypit neljään erilaiseen malliin, jotka ovat turvallinen, välttelevä, ristiriitainen ja kaoottinen. Eri malleihin liittyy erilainen vuorovaikutus lapsen ja vanhemman välillä. (Tapio, Seppänen, Hyppönen, Janhunen, Prusila, Salo, Toivanen & Vilen 2010, 103.)

Turvallisessa kiintymyssuhteessa vanhempi reagoi lapsen tarpeisiin oikealla tavalla, vastaa lapsen tarpeisiin ja antaa lapselle kokemuksen siitä, että hänen tarpeistaan välitetään ja niitä kuunnellaan. Turvallisessa kiintymyssuhteessa lapsi saa ilmaista tunteitaan ja tämä taito on tärkeä myös myöhemmissä vuorovaikutussuhteissa. (Tapio ym. 2010, 103-104.)

Välttelevästi kiintynyt lapsi on oppinut, että aikuinen ei aina reagoi lapsen tarpeisiin ja että lapsen tarpeilla ei ole merkitystä aikuiselle. Välttelevä kiintymyssuhde voi olla joko passiivista lapsen tarpeiden ohittamista tai lapsen

tunteiden kontrolloimista. Välttelevästi kiintynyt lapsi ei uskalla näyttää tunteitaan tai tunnustaa tarvitsevansa joskus apua, eikä hänen ole helppoa antautua syvälliseen ja luottamukselliseen vuorovaikutukseen myöhemminkään. (Tapio ym. 2010, 105-106.)

Ristiriitaisessa kiintymyssuhteessa lapsen on vaikea ennakoida vanhemman käytöstä, eikä hän voi luottaa siihen että hänen tarpeisiinsa vastataan. Vanhempi saattaa reagoida lapsen tarpeisiin hyvin eri tavoin, välillä vastata niihin niin että lapsi saa tarvitsemansa, välillä taas olla välinpitämätön tai jopa aggressiivinen. Ristiriitaisesti kiintynyt hakee myöhemmässä elämässään toisten hyväksyntää liioitellusti ja kokee arvottomuutta. (Tapio ym. 2010, 106-108.)

Kaoottisessa kiintymyssuhteessa vanhemman ennakoimattoman reagoinnin lisäksi on usein myös pelkoa ja perushoidon laiminlyöntiä. Lapsen elämä on traumaattista ja hän oppii pitämään tunteensa ja ajatuksensa itsellään. Lapsi ei opi, miten hänen tulisi kommunikoida toisten kanssa tai miten omia tunteitaan voisi näyttää. Hän oppii pärjäämään yksin, eikä hänen ole helppoa antautua vuorovaikutukseen muiden kanssa. (Tapio ym. 2010, 108-109.)

Bowlby laajentaa teoriansa koskemaan kaikkia ihmisten välisiä suhteita, ei pelkästään äidin ja lapsen – tai hoitajan ja lapsen välistä suhdetta. Bowlby on kirjoittanut teoriaansa tutkimustensa, sekä oman kokemuksensa pohjalta. Synnyttyään 1900-luvun alussa yläluokkaiseen perheeseen Englannissa, hän ei juurikaan saanut rakkautta ja huomiota äidiltään. 1900-luvun alun Englannissa uskottiin liian kiintymyksen ja rakkauden pilaavan lapsen. Tämän vuoksi myös Bowlbysta huolehti ensin lastenhoitaja, ja myöhemmin hänet lähetettiin sisäoppilaitokseen, jonka ympäristöä Bowlby on myöhemmin kuvannut henkisesti köyhäksi. (Brodie, R.)

Kiintymyssuhteen laatu vaikuttaa lapsen ja vanhemman väliseen vuorovaikutukseen koko ajan, sekä näkyy lapsen myöhemmän elämän vuorovaikutustaidoissa. Koska vanhemman ja lapsen vuorovaikutusta

parantamalla voidaan vaikuttaa myös kiintymyssuhteen parantumiseen, on tämä Bowlbyn teoria tärkeä osa tätä opinnäytetyötä.

3.3 Huoltajuus

Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 8.4.1983/361 määrittää tarkasti lapsen oikeudet huolenpitoon, yksilölliseen kasvuun ja läheisiin ihmissuhteisiin, erityisesti lapsen ja vanhempien välillä.

Laki määrittelee myös lapsen oikeuden hyvään hoitoon ja kasvatukseen, lapsen iän ja kehitystason mukaisesti. Lapsen kasvuympäristö tulisi olla turvallinen ja virikkeellinen. Lapselle tulisi mahdollistaa lapsen toiveita ja mielenkiintoa tukeva koulutus. Lapsen kasvatuksessa on kiinnitettävä huomiota lapsen ymmärtämiseen, turvallisuuden luomiseen ja hellyyden antamiseen. Lapsen alistaminen, ruumiillinen kuritus ja kaltoin kohtelu ovat kiellettyjä. Lasta tulee tukea itsenäistymään ja kasvamaan vastuulliseksi aikuiseksi. (Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 361/83, 1§-9§.)

Laissa määritellään myös lapsen oikeus tavata omaa vanhempaansa, jonka luona ei asu. Lapsen etu tulisi olla ensimmäisellä sijalla, että lapsen oikeus molempaan vanhempaan toteutuu. Laki määrittelee myös huoltajuudesta eli jos vanhemmat ovat avioliitossa ovat he molemmat lapsensa huoltajia. Muussa tapauksessa äiti on lapsensa syntyessä huoltaja. (Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 361/83, 1§-9§.)

Vanhemmat voivat sopia lapsensa huollosta ja tapaamisesta kirjallisesti. Vanhemmat voivat sopia , että vastaavat lapsen huollosta yhteisesti. Lapsi voi asua toisen vanhemman kanssa. Lapsen huoltajuus voidaan myös sopia yksin toiselle vanhemmalle. Lapsella on oikeus myös tavata ja pitää yhteyttä toiseen vanhempaan vanhempien yhdessä sopimalla tavalla. Sopimus hyväksytetään lapsen asuinkunnan sosiaalilautakunnalla, jossa lapsi asuu. (Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 361/83, 1§-9§.)

3.3.1 Yksinhuoltajuus

Päivi Alasalmi (2011,31) kirjoittaa kirjassaan *Loistava yksinhuoltajuus* seuraavasti: ”Yksinhuoltajuudessa tärkeintä on lapsen etu. Olennaista on sen ymmärtäminen ja siihen sitoutuminen, että aikuinen voi laittaa sivuun omat tarpeensa vaikka vuosikymmeniksi, koska pienellä lapsella ei ole sitä mahdollisuutta.”

Yksinhuoltajuus voi olla tietoinen valinta, joka on tehty jo ennen lapsen syntymää, tai vanhempien ero saattaa tapahtua lapsen jo synnyttyä. Vanhempien eron on todettu tutkimuksissa olevan riskitekijä kehitykselle, mutta suojaaviakin tekijöitä onneksi on. (Pulkkinen 2002, 17-18.)

Käytännöllisesti katsottuna moni yksinhuoltaja on todellisuudessa yhteishuoltajana lapselleen, yhdessä etävanhemman kanssa. Oikeampi nimitys olisikin yksinhuoltaja- sanan negatiivista mielikuvaa parempi versio eli lähivanhempi. (Forssén ym. 2009, 61.) Yksinhuoltaja sanalla on negatiivinen maku. Suomen sivistyssanakirjan (suomisanakirja) mukaan sanalla tarkoitetaan perheen ainoata huoltajaa. Alasalmi on haastatellut useita yksinhuoltajia kirjaansa varten ja eräs yksinhuoltaja haluaisi käyttää itsestään kuvaavampaa nimitystä sinkkuhuoltaja. Tällä sanalla on positiivinen ja nykyaikainen lataus. (Alasalmi 2011, 193.)

”Lapsen tulisi persoonallisuutensa täysipainoisen ja sopusointuisen kehityksen vuoksi kasvaa perheessä onnellisuuden, rakkauden ja ymmärtämyksen ilmapiirissä.”– YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen johdanto. (Lastensuojelun Keskusliitto 2013.)

Yhden vanhemman perheessä tärkein asia on lapsen etu. Aikuisen on sitouduttava lapseen vuosikymmeniksi ja unohdettava omat tarpeensa, koska lapsi ei kykene selviytymään yksin. (Alasalmi 2011, 31.) Yksinhuoltajuus on vakavasti otettava vanhemmuuden rooli. ”Jokainen tietää, että yksinhuoltajan arki on rankkaa, vähällä rahalla toimeen tulemista jolloin ”tukiverkosto” on tärkeä, ystävät sekä sielunkumppanit. Oma jaksaminen on ensisijaista, mikä heijastuu lapseen, niin hyvässä kuin pahassa. Kuinka saada aika riittämään

useamman lapsen huomioimiseen tasapuolisesti tai rahat harrastuksiin ja pitää itsestään huolta jaksakseen seuraavan päivän?” (selviydy.fi 2013.)

”Iltaisin lapsen mentyä nukkumaan ei ole ketään, jonka kanssa jutella. Kukaan muu ei hae lasta päiväkodista eikä käy kaupassa. Kukaan ei vie lasta hetkeksikään pihalle, että saisi itse olla ihan rauhassa. Lapsi imee kaiken huomion ja ajan, kun toinen vanhempi puuttuu. Rankinta on oman ajan puute ja se, että lapsessa on kiinni 24 /7 (lukuun ottamatta työaika).” (AVA 2013)
”Yksinhuoltajat joutuvat tekemään vaikeita valintoja työn ja toimeentulon sekä vanhemman velvollisuuden hoitamisen välillä” kirjoittaa Aula 2011.

Yksinhuoltajuus voi olla tietoinen valinta, joka on tehty jo ennen lapsen syntymää. Hyvärinen kirjoittaa artikkelissaan Harkitusti yksinhuoltaja seuraavasti: ”Itse en halunnut pysyvää parisuhdetta elämäni, ainoastaan lapsen. Ei isättömyys lasta vahingoita. Huono isä tai vanhempien riitaisa ero saati riitaisa yhdessäolo sen sijaan voi vahingoittaaakin. Myös lapsen ja vanhemman välinen suhde kehittyy yh-perheessä usein läheisemmäksi ja kiinteämmäksi. Usein yh-äideistä puhuttaessa puhutaan tukiverkosta ja sen tarpeellisuudesta. Kaikki yh-äidit eivät kuitenkaan minkäänlaista tukea tarvitse. Lapsi ei ole ongelma tai taakka, vaan iloinen, ihana asia. Itse koin lasten kanssa viettämäni ajan rikkautena, en rasitteena”. (Muuttuva perhe 3/2013.)

Laura Broadwell on artikkelissaan ”6 Strategies for Single Mom Success” kerännyt mielestään tärkeimpiä keinoja yksinhuoltajana pärjäämiseen. Nämä keinot ovat yksinkertaisia ja helppoja, mutta tärkeitä muistaa. Keinoja ovat; 1)Kokoa tukijoukko, 2)Pyydä apua, 3)Mieti tärkeysjärjestys, 4)Sano hyvästit syyllisyydelle, 5)Aseta itsellesi tavoitteita sekä 6)Tee rauha menneisyyden kanssa. Keinot on suunnattu yksinhuoltajille, mutta ovat toimivia kaikessa vanhemmuudessa, myös silloin kun lähivanhempia on kaksi. Vanhemmuuteen on saatavilla monenlaista tukea, ja oma lähipiiri voi olla suureksi avuksi. Kenenkään ei tarvitse pärjätä yksin. (Broadwell, L.)

Käytännössä moni yksinhuoltaja on yhteishuoltajana lapselleen yhdessä etävanhemman kanssa. Oikeampi nimitys olisikin yksinhuoltaja- sanan

negatiivisesta mielikuvasta lähivanhempi tai sinkkuhuoltaja, kuten Alasalmen 2011 kirjassa haastateltu lähivanhempi haluaisi itseään nimitettävän. (Forssén ym. toim. 2009, 61.)

Taulukko 1 Perheet tyypeittäin 2011-2012

Vuosi	Perheet yht.	Aviopari, ei lapsia	Aviopari ja lapsia	Avopari ja ei lapsia	Avopari ja lapsia	Äiti ja lapsia	Isä ja lapsia
2011	1 460 570	518 550	442 257	200 171	118 054	149 196	30 534
2012	1 465 733	523 221	439 194	203 334	118 136	149 143	30 714

Lähde: Tilastokeskus; etusivu> tilastot>väestö>perheet>2012 > Liitetaulukko

1. Perheet tyypeittäin 1950–2012

3.4 Ero ja lapset

”Lasten reaktiot vanhempien eroon. Selkeää vastausta kysymykseen, ei voida antaa, eikä itse kysymyksen ole kovin mielekäs. Ero on tavallisesti vain osa tapahtumaketjusta, joka on käynnistynyt paljon aikaisemmin, päättyy vasta vuosien, kenties vuosikymmenten kuluttua. Lapset kokevat vanhempien eron yhteydessä kriisin, josta he selviytyvät hyvin.” toteaa Sinkkonen (2005,125) ja jatkaa ”Nopeasti muuttuvassa elämäntilanteessa kaikki tutut ja turvallisuuden tunnetta lisäävät tekijät antavat tunteen elämän jatkumisesta kriisin jälkeen. Ylivoimaisesti tärkein lasten selviytymiseen vaikuttava tekijä liittyy vanhempiin ja heidän väliseen suhteeseen. Jos vanhemmat pystyvät sopimaan asioista ja ratkaisemaan kiistakysymykset vetämättä lapsia mukaan niihin, lasten negatiiviset reaktiot saattavat olla lieviä ja mennä verrattain nopeasti ohi”.(2005,128.)

Lapsi luottaa elämänsä jatkuvan aina samanlaisena. Ero on vielä suurempi kriisi lapselle, jos lasta ei ole valmisteltu eroon ennen toisen vanhemman pois muuttamista. (Väestöliitto 2013.) Suojaavana tekijänä voi olla esimerkiksi hyvä ja turvallinen suhde molempiin vanhempiin erosta huolimatta sekä kattava tukiverkosto. Myös lapsen iällä, sukupuolella ja temperamentilla erotilanteessa on merkitystä. (Pulkinen 2002, 17-18; Sinkkonen & Kalland 2011, 179.)

Paljon puhutaan lapsen ja vanhemman välisestä laatuajasta, mikä tarkoittaa sitä, että tärkeintä on lapsen kanssa vietetyn ajan laatu, eli vuorovaikutus ja keskittyminen yhdessäoloon, kuin yhdessä vietetyn ajan määrä. Parhaassa tapauksessa käykin niin, että ero lisää lapsen henkistä läheisyyttä vanhempiinsa, vaikka fyysisesti vanhemmat eivät enää olekaan jatkuvasti läsnä. (Hokkanen 2002, 129-130.)

Eron myötä toisesta vanhemmasta tulee usein lähivanhempi ja toisesta etävanhempi. Eron myötä vuorovaikutus ja aito läsnäolo korostuvat, sillä lapsi ei enää asu molempien vanhempiensa kanssa vaan järjestelyitä voi olla monenlaisia. Lapsi saattaa asua molemmilla vanhemmillaan vuoroviikoin, tavata etävanhempaansa esim. viikonloppuisin tai ei ollenkaan, tämä väistämättä tuo muutoksia vanhempien ja lapsen suhteeseen. Perheessä jokainen joutuu hakemaan oman paikkansa uudelleen riippumatta lapsen iästä. (Hokkanen 2002, 128-129; Muuraiskangas 2013, 37.)

Yhteishuoltajuus, lapsen hyvät välit kummankin vanhemman kanssa ja vanhempien toimiva kommunikaatio, minimoivat lapselle erosta aiheutunutta epävarmuutta ja hämmennystä (Sinkkonen & Kalland 2011, 179). Eroprosessin läpi käymiseen on heikosti aikaa ja mahdollisuuksia, kun erossa on kysymyksessä lapsiperhe. Lähivanhemmalla ei ole mahdollisuutta oman henkisen eroproessin läpikäymiseen, vanhemmuuden ja arkielämän ylläpitämisen jälkeen. Yhteiskunnalla ei ole tukea annettavaksi lapsiperheille. (Muuraiskangas 2013, 46.)

Oma koti on ihmiselle paikka, jossa voi olla rauhassa ja kerätä voimia. Eron jälkeen vanhasta kodista on hyvä ottaa muistoja itselle uuteen kotiin mukaan tai

vaihtoehtoisesti vanhasta kodista on hyvä tehdä eron jälkeen jäljelle jääneen perheen näköinen viihtyisä paikka. Koti on paikka, jonka tarkoituksena on lisätä ihmisen hyvinvointia. (Muuraiskangas 2013, 73.) Perhedynamiikka koostuu vallan ja vastuun jakautumisesta, sekä tunteiden ja arvostuksen ilmaisemisesta perheen sisällä. Vanhempien arvostaessa toisiaan oppivat lapsetkin arvostamaan toisiaan ja kunnioittavan elämänasenteen. (Juusola 2009, 52.)

Isyys on muutoksessa, koska tasa-arvoisessa parisuhteessa omalta isältä peritty roolimalli ei toimikkaan. Voihan olla, ettei roolimallia ole ollut laisinkaan. Miehet voivat olla hukassa isyytensä kanssa ja varsinkin naisten odotusten paineessa. Lapsiperheen arki on haastavaa, voi vanhemmuutta paeta monella eri tavalla, töihin harrastuksiin tai kaveripiireihin. Pakenemiseen liittyykin yleensä vanhemmuuden identiteettikriisi. Vastuun jakaminen ei ole onnistunut vanhempien välillä tasaisesti. (Juusola 2009, 32- 34.)

”Triadinen kyky on tärkeä yksinhuoltajallekin, ja hänen on kunnioitettava lapsen tarvetta pitää mielessään molemmat vanhempansa. Kolmas osapuoli on aina läsnä, ellei konkreettisesti, niin ainakin muistoissa ja mielikuvissa. Äiti tai isä, joka kieltäytyy kokonaan puhumasta lapselle tämän poissaolevasta tai perheestä lähteneestä vanhemmasta tai tuo esille vain oman vihansa ja katkeruutensa, lamaannuttaa lapsen yrityksen luoda identiteettiään kahden vanhemman lapsena.” (Sinkkonen 2005,132.)

Lapsi tekee huomioita, miten ympäristö suhtautuu lapseen ja perheeseen erotilanteessa. Lapsella on oikeus tallettaa vanhemmistaan kaunis kuva. Arvosta lapsen ajatuksia ja kommentteja. Lapsi voi kokea erossa eri asiat ongelmaksi kuin aikuiset. Lapsi voi myös hävetä omaa avuttomuuttaan. Lapsi hyötyy aikuisten selvästä ja suorasta vuorovaikutuksesta. Kuuntele lasta ja anna aikaa vuorovaikutukselle. Lapsi voi myös hajonneessa perheessä ottaa vastuun vuorovaikutuksen kulkemisesta aikuisten välillä. Tämä ei ole lapsen tehtävä. Eniten eroahdistuksesta kärsivät lapset, jotka ovat pitäneet vuorovaikutuksen intensiteettiä yllä. (Niemelä 2013, Väestöliitto.)

Eron jälkeen on tärkeää, että vanhemmat pyrkivät luomaan toimivan keskinäisen suhteen ja ylläpitävät lapsen myönteistä kuvaa toisesta vanhemmasta. Vanhempien keskinäinen yhteistyö on lapsen sopeutumisen kannalta vaikuttavampi tekijä kuin kummankaan vanhemman yksilöllinen suhde lapseen. Joissakin tapauksissa avioero on lapsen kehityksen pelastus, tällainen tilanne saattaa olla esimerkiksi perheväkivaltilanteet, joista lapsi pääsee eron tapahduttua pois. (Pulkkinen 2002, 17-18; Sinkkonen & Kalland 2011, 174.)

Vanhemmat ovat ensiarvoisessa roolissa lapsen suojauksessa eron vaikutuksilta. Vanhemman kyetessä läheiseen, lämpimään ja kuuntelemaan vanhemmuuteen sekä selvittämään eron aikaan saamia kysymyksiä ja tuntemuksia lapsen kanssa, lapsen sopeutuminen eroon helpottuu. Vanhemman kannattaa panostaa pitämään suhde lapsiin sellaisena, että lapset saavat olla lapsia. Lapsista huolehditaan ja tekemisiä valvotaan. Lapselle isä ja äiti ovat ainutlaatuisia. Lapsen sopeutumista eroon helpottaa etävanhemman katkeamaton yhteyden pito lapseen varsinkin eron aikana. Tämä todistaa lapselle, ettei pois muuttava vanhempi eroa lapsesta vaan toisesta vanhemmasta. (Väestöliitto 2013.)

Lasten ja nuorten kokemuksista vanhempien eron yhteydessä ei ole olemassa yksinkertaista syysuhde mallia. Kokemukset ovat yksilöllisiä. Suurimmaksi osaksi lasten emotionaaliset ongelmat ovat peräisin eroa edeltäviltä ajoilta. (Sinkkonen & Kalland 2011,178.)

Yhteishuoltajuus, lapsen hyvät välit kummankin vanhemman kanssa ja vanhempien toimiva kommunikaatio, vähentävät lapselle erosta aiheutunutta epävarmuutta ja hämmennystä. (Sinkkonen & Kalland 2011, 179.)

Eron myötä toisesta vanhemmasta tulee usein lähivanhempi ja toisesta etävanhempi. Eron myötä vuorovaikutus ja aito läsnäolo korostuvat, sillä lapsi ei enää asu molempien vanhempiansa kanssa vaan järjestelyitä voi olla monenlaisia. Lapsi saattaa asua molemmilla vanhemmillaan vuoroviikoin, tavata etävanhempaansa esim. viikonloppuisin tai ei ollenkaan, tämä

väistämättä tuo muutoksi vanhempien ja lapsen suhteeseen. (Hokkanen 2002, 128 -129.)

3.5 Yhden vanhemman perheiden liitto

Naiset perustivat Yksinhuoltajat ry:n vuoden 1970 lopulla ja uusi yhdistys rekisteröitiin 18.1.1971. Yhdistys määritteli itsensä painostusryhmäksi, jonka tarkoituksena on yhdenhuoltajan perheiden (leskien, eronneiden ja auvanhempien) lasten ja huoltajien oikeusturvan ja taloudellisen aseman parantaminen. Vuonna 2008 liiton nimi muutettiin virallisesti Yhden Vanhemman Perheiden Liitoksi.

YVPL:n liittokokous hyväksyi Hauholla 22.5.2011 ja tarkensi 19.5.2012 Helsingissä tämän periaateohjelman. Ohjelman mukaisesti Yhden Vanhemman Perheiden Liiton tavoitteena on yhden vanhemman perheiden sosiaalisesti, taloudellisesti ja oikeudellisesti tasavertainen elämä ilman loukkaavaa kohtelua ja leimaamista. Liitto on lastensuojelujärjestö, joka tekee edunvalvontatyötä sekä edistää ja järjestää yhden vanhemman perheiden keskinäistä vertaistukea.

Yhden vanhemman perheet ovat kaikkein haavoittuvaisin kotitaloustyyppi. Kun perheessä on vain yksi vanhempi, taloudelliset haasteet, perheen ja työn yhteensovittaminen, vastuun kantaminen yksin, vapaa-ajan vähäisyys, uupumus ja yksinäisyys voivat muodostua raskaiksi. Yhden vanhemman perheitä on kaikista lapsiperheistä noin 20 %. (YVPL periaateohjelma.)

Köyhyys määritellään syrjäytymiseksi sosiaalisesta elämästä yleensä, mutta muita mittareita ovat resurssit tai elinoloihin liittyvä määritelmä. (Forssén ym. 2009, 80.)

Lapsen, nuoren ja aikuisen syrjäytyminen näyttäisi liittyvän toimeentuloon, sosiaalisiin sekä psyykkisiin ongelmiin ja niiden kasautumiseen. Toimintamahdollisuudet pienenevät syrjäytymisuhan tiivistyessä, sekä yksilön ja yhteiskunnan siteet löyhentyvät. Mitä useammalta elämäntilanteelta alueelta yksilö

joutuu syrjään on syrjäytyminen sitä syvempää. Syrjäytymiseen liitetäänkin taloudellisten ja henkisten voimavarojen lisäksi myös sosiaalisten ja kulttuuristen pääomien puutosta. (Helminen 2006, 27.)

Lasten ja perheiden ongelmat tulevat esiin jo päiväkotikäytössä. Perheille annettava tuki ei ole yleensä riittävää ja perheiden eriarvoistuminen tulee näkyviin aikaisempaa paremmin. Lapsen, nuoren ja perheiden kohtaamiseen olisi hyvä panostaa nykyistä enemmän. (Helminen 2006, 87.)

3.6 Vanhemmuuden tukeminen

Eniten tukea vanhemmuudelleen tarvitsevat usein ne, joiden omassa lapsuudessa vanhemmuus on ollut riittämätöntä. Silloin riittävän vanhemmuuden malli ei ole sisään rakentuneena ja he joutuvat opettelemaan olemaan hyviä vanhempia. Myös yksinhuoltajilla vanhemmuus voi olla koetuksella, sillä heidän pitää kyetä olemaan yksin riittävä lapselle. Joskus toisen vanhemman antama turva korvaa toisen vanhemman riittämättömyyden, mutta yksinhuoltajilla tällaista mahdollisuutta usein ei ole. (Kristeri 1999, 68-69.)

Vanhemmalla voi olla myös ongelmana oma haavoittuneisuus. Tämä voi ohjata vanhemman hakemaan helpotusta sisäiseen tuskaansa ympäristön yllyttämällä tavalla eli olemaan itsekäs ja joustamaton. Tällaisen vanhemman on hyvin vaikea sopeutua ajatukseen, että hän on vauvaa varten ja omat tarpeet on jätettävä vähemmälle. (Mattila 2011, 56-57.)

Vanhemmat tarvitsevat tietoa siitä, miten asiat saadaan sujumaan paremmin, pelkkä virheiden osoittelu ei auta. Jokaisella ihmisellä itsellään on avaimet hyvänä vanhempana olemiseen, mutta niiden käyttäminen vaatii omien tarpeiden ja tunteiden tunnistamista ja kuuntelemista. (Kristeri 1999, 69.)

Vanhemmuuden tukeminen parantaa vanhemman tapaa olla vuorovaikutuksessa lapsen kanssa. Vanhemmuuden tukemisella pyritään myös siihen, että vanhemman kyvyt huolehtia itsestään lisääntyvät ja löytyy keinoja toipua oman lapsuuden riittämättömästä vanhemmuudesta. Vanhempaa tulee tukea käyttämään hyviä ja vanhemmuutta edistäviä kasvatusmetodeja ja unohtamaan huonoja. (Kristeri 1999, 70.)

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on antaa vanhemmille keinoja lapsen aitoon kuuntelemiseen, sekä toiminnallisten menetelmien kautta osoittaa lapsen ja aikuisen välisen vuorovaikutuksen tärkeys. Kun lapsen ja vanhemman välistä vuorovaikutusta on paljon, se on hyödyksi molemmille.

4 TARINALLISUUS

Storytelling, eli tarinallisuus tai tarinankerronta, on tapahtumien muuttamista sanoiksi, kuviksi ja ääniksi. Tarinoiden kertomisella on pitkät perinteet. Tarinoita kertomalla on mm. viihdytetty, opetettu, säilytetty kulttuurillista perintöä ja välitetty arvoja. Kerronnan tapoja ovat olleet esimerkiksi sanallinen kerronta puhuen tai kirjoittaen, kuvallinen ilmaisu sekä musiikki ja tanssi. (Menetelmäblogi 2013.)

Työskentelymenetelmänä tarinan kertomista käytetään avuksi ilmentämään asioita, tarinoiden avulla syvennetään ymmärrystä ja kommunikoidaan tulkintoja. Sen avulla ilmenetään asioita ja niiden merkityksiä. Tarinallisuus on siis tapa jakaa ja tulkita informaatiota. Se toimii enemmänkin vuorovaikutuksen ja tiedon jakamisen kuin innovoinnin välineenä. (Menetelmäblogi 2013.)

Tarinoita tarvitaan myös tänä päivänä varsinkin seuraavien asioiden vuoksi. Elämä on kiireistä nykypäivänä ja siksi aito kohtaaminen ja kuunteleminen on jäänyt vähäiselle tasolle. Tarinat antavat lämpöä ja inhimillisyyttä ihmisten väliseen vuorovaikutukseen. Meillä kaikilla on tarve tulla kuulluksi ja ymmärretyksi. Tarinan kertomisen ajaksi kertoja saa kuulijan täyden huomion. Tarinan avulla voi muuttaa ongelmat ja hankaluudet voitoksi ja rohkaisuksi.

Tarinat auttavat ottamaan puheeksi myös kipeitäkin asioita. (Kemppinen 2000, 3-4.)

Sosiaalipsykologi Antti Eskola kirjoittaa, että todellisuudentajua on huomata arkielämän rajoitukset, mutta yhtä tärkeää on nähdä siihen sisältyvät mahdollisuudet, kaikki se kuvitteellinen, mikä voisi olla tai on jo uhkana tai toiveena, samoin kuin se, mikä jääkin vain kuvitelluksi. Satu on tie mielikuvituksen mahdollisuuksien maailmaan. Se tekee lapsen maailman suuremmaksi. Sadun konkreettinen, lapsen ajattelua myötäilevä kieli luo ulottuvuuden niille kokemuksen alueille, joita hän muilla tavoin ei voisi saavuttaa. Lapselle mutkikkaat käsitteet muuttuvat mielikuviksi, kielen ja kokemuksen visuaaliseksi aineistoksi. (Karppinen, Puurula & Ruokonen 2001, 145.)

Satu on mielikuvituksen varassa etenevä, todellisuuden rajat ylittävä kerronnan muoto, joka on lähtökohdiltaan yhteisöllinen. Taidesadut ovat kirjailijoiden laatimia satuja, joissa hyödynnetään ihmesaduista tuttuja elementtejä mutta joissa kirjailijan mielikuviutus synnyttää uusia, monitahoisia fantasiahahmoja. Taidesaduissa näkyvät myös arvomaailman muutokset ja muuttunut lapsikäisyys. Uusissa saduissa kertoja on tullut lähemmäs lasta ja luopunut ylhäältä mestaroivan auktoriteetin äänestä; lapsen silmin maailma näyttäytyy uutena ja ihmeellisenä. Sanataiteen uusiutuvat keinot, vaikkapa puhekielen käyttö, erilaiset näkökulmaratkaisut ja leikittely vanhemman lastenkirjallisuuden hahmoilla ja juonikuviolla, näkyvät myös satukirjallisuudessa. (Karppinen, Puurula & Ruokonen 2001, 147.)

Lapsi ei tunne syyllisyyttä kielteisistä tunteistaan, joiden ajoittaista esiintymistä ei voi välttää, kun häntä ei rangaista vihamielisistä teoista vaan näytetään esimerkillä, kuinka käyttäytyä väkivallattomasti. Näin lapsi oppii hallitsemaan suuttumuksensa, pelkonsa ja aggressionsa. Lapsille osoitetaan huomiota ja kunnioitusta ja lapsia rohkaistaan omaksumaan yhteistyöhön perustuvia käyttäytymismalleja. Kiusaaminen ei ole vain lasten elämään kuuluva ilmiö. Kiusaaminen ei siis ole erillinen ilmiö vaan enemmänkin tapa olla. Se voidaan

nähdä sekoituksena sosiaalisesta järjestäytymisestä, elintilasta taistelua ja vallankäyttöä. (Juvonen 1994, 49-50.)

Riikka Kotka kirjoittaa kirjassaan *Tarinat tunteiden tulkkina* toiminnallisten menetelmien etäännyttävästä voimasta. Hän kirjoittaa: ”kun asioita katsotaan erityisesti draaman keinoin metaforien ja pienen välimatkan kautta, lasten henkilökohtainen mielipaha vähenee ja päästään käsiksi kipeisiin asioihin, esimerkiksi kiusaamiseen.” (Kotka 2011,17.)

Satujen ja draaman avulla on helpompaa käsitellä vaikeita tunteita esimerkiksi kiusaamista. Riikka Kotka kuitenkin painottaa, että kyseessä ei ole terapia. Erilaisten tunteiden tunnistaminen voi helpottua, kun niihin tutustutaan satujen ja draaman avulla. Lapset oppivat myötäelämisen kykyä ja empatiaa. Näitä edellä mainittua kahta asiaa Riikka Kotka kutsuu sydämen sivistykseksi ja jatkaa:” lapsuus on tärkeää aikaa juuri emotionaaliselle kypsymiselle. Erilaiset toiminnalliset menetelmät antavat tilaa keskustelulle ja kuuntelemiselle lasten ja nuorten kanssa.” (Kotka 2001,17.)

Tarinallisuudella on todettu olevan paljon myönteisiä vaikutuksia kommunikointiin, puheen kehittymiseen ja sanavaraston kartuttamiseen. Tarinoiden ja satujen avulla on myös helppoa luoda laadukkaita vuorovaikutustilanteita arjen keskelle, ja satujen avulla voidaan käsitellä myös lapselle pelottavia ja jännittäviä asioita turvallisesti yhdessä vanhemman kanssa.

Vanhemman lukiessa satua lapselle, voidaan sadun tapahtumia peilata todellisuuteen. Sadun myötä syntyy väkisinkin keskustelua sadun ja todellisuuden kohtaamisesta. Tanja Salmelan tekemän pro gradu-tutkielman mukaan tehostettu, keskusteleva sadun lukeminen vaikuttaa lapsen ymmärtämisvalmiuksiin, minäkuvan kehitykseen ja oppimismotivaatioon positiivisesti. (Salmela 2010.)

4.1 Toiminnalliset menetelmät

Toiminnalliset menetelmät ovat tekemistä ja toimintaa hyväksi käyttäviä harjoituksia. Toiminnan tarkoituksena on vaikuttaa yksilön/ ryhmän toimintaan tai oppimiseen. Fyysinen tekeminen luo ajatuksellista toimintaa. Toiminnallisissa menetelmissä käytetään muun muassa seuraavanlaisia ainesosia hyväksi: mielikuvaoppiminen, kokemusoppiminen, seikkailukasvatus sekä seikkailu, liikuntakasvatus, psyko- ja sosiodraama, ratkaisukeskeisyys, narratiivisuus sekä leikki. (Kataja ym. 2011, 30.)

4.1.1 Toiminnallinen oppimisprosessi ja ohjaajan rooli

Oppimisprosessi toiminnallisissa menetelmissä tapahtuu kokemusten läpikäymisestä yhdessä keskustellen. Tässä prosessissa tutustutaan sekä omaan, että muidenkin kokemusmaailmaan. (Hyppönen & Linnossuo 2004, 8.)

Ryhmälle asetettu tavoite ja kohderyhmän luonne määrittää ohjaajan roolia toiminnallisissa menetelmissä. Ryhmän jäsenten mahdollisuus tavoitteiden asettamiseen pidetään tärkeänä toiminnallisessa oppimisessa. Toiminnallisten menetelmien ohjaajan on hyvä tuntea ja testata valitsemansa menetelmät, joita aikoo käyttää kohderyhmään. Ohjaajan on hyvä muistaa, että toiminnallisuus herättää tunteita ja prosesseja, joiden läpikäymiseen tarvitaan aikaa, tietoa ja ohjaajan ammattitaitoa. (Hyppönen & Linnossuo 2004, 8.)

Uuden ryhmän aloittaessa ohjaajan rooli on merkittävässä osassa. Varsinkin ryhmäläisten mielipiteiden kuunteleminen on ensiarvoisen tärkeää. Ryhmäläisillä ei ole muotoutunut vielä rooleja, eikä ryhmän rajat ole vielä selvillä (Aloitusvaihe). Kun ryhmä on kokoontunut jo muutamia kertoja ohjaajalta vaaditaan tasapuolista kohtelua ryhmään osallistujille (Liittoutumis- ja vastustusvaihe). Ryhmän löytäessä me-hengen ohjaajalta odotetaan osallistumista ryhmän yhteiseen tarinaan (Sitoutumisvaihe). Ohjaajan rooli on sivustakatsojan rooli, eli johtajuutta voi jakaa ryhmäläisten kanssa (Tehokas työskentelyvaihe). Ohjaajan vastuulla on ryhmän turvallinen päättäminen eli

jokaisella mahdollisuus tuoda omat ajatuksensa esille ryhmäläisille (Ryhmän päätösvaihe). (Hyppönen & Linnossuo 2004, 9-11.)

Ohjaajan vaikutusmahdollisuudet lapsen ja nuoren kehitykseen on suuret, siten on myös tunnettava vastuu ohjauksesta. Urheilussa ja liikunnassa koetaan valtavasti tunteita ja yhdessä kokemisten onnea. Uuden oppiminen ja hyvä kunto nostaa itsetuntoa. Ohjaajan tärkein tehtävä on ohjata ja kannustaa liikkumaan ja temppuilemaan. (Järvinen 2012, 7-8.)

Huomion saaminen ja leikkiminen ovat lasten pitämiä asioita. Tärkeää on osata valita oikea leikki tai peli oikeaan aikaan eli on muistettava ottaa huomioon lasten tai nuorten vireystila. Oikean pelin tai leikin valitseminen oikealle kohderyhmälle on tärkeää. Ei liian vaikeaa, mutta haastetta on myös hyvä olla mukana. Ohjaajan on hyvä tuntea leikkien tai pelien säännöt ennalta riittävän hyvin. Pelit ja leikit kasvattavat lasten ja nuorten sosiaalisia taitoja, keskittymiskykyä sekä yhteistyötä. Pelit ja leikit sopivat koko perheen yhteiseksi tekemiseksi mainiosti. Pallon avulla saa pienet lapset osallistumaan innolla mukaan yhteiseen toimintaan. (Becks 2010, 6-7.)

4.2 Sadutus

Sadut ovat olleet osana lasten maailmaa jo vuosisatojen ajan, perimätietona, kerrottuna ja kirjoitettuna. Satu yhdistää lasta ja aikuista, sekä antaa mahdollisuuden vuorovaikutukselle ja kuuntelulle. (Orvasto & Levola 2010, 7-8.)

Sadutus auttaa myös tutustumaan sadutettavaan nopeammin ja luomaan hyvän kontaktin sadutettavaan. Sadutus auttaa vapautumaan turhista odotuksista ja rooleista. Oikeata ja väärää vastausta kun ei ole voi olla vain oma itsensä ja keskitytään kertomiseen. (Karlsson 2003, 192 -193.)

Sadutus menetelmänä sopii kaiken ikäisille, mutta erityisesti lapsille. Sadutuksessa lapsi saa mahdollisuuden kertoa mitä ikinä haluaa, ja aikuinen on aidosti läsnä ja kuuntelee. Sadutuksella voidaan ehkäistä syrjäytymistä ja lisätä osallisuutta. Sadutus yksinkertaisimmillaan on ohje, kerro satu, aikuinen kirjaa

sen ylös ja lopuksi lukee sen. Sadun kertoja saa myös lopuksi muuttaa tai korjata satuaan halutessaan. (Sosiaaliportti 2013.)

Sadutuksessa lapsi oppii ilmaisemaan itseään, omia kokemuksiaan, tunteitaan ja pelkojaan, sekä oppii arvostamaan kertomaansa ja saa uskallusta kielen käyttämiseen erilaisissa tilanteissa. Vuorovaikutus tehostuu sadutuksessa, sillä aikuinen voi oppia lapsensa kertomista saduista paljon lapsen kokemasta maailmasta ja ajatuksista. (Hakamo 2011, 61.)

Sadutus menetelmänä valittiin YVPL:n leirin yhdeksi menetelmäksi, koska sadutus on menetelmänä yksinkertainen ja helppo käyttää. Sadutuksessa vanhemman on oltava läsnä ja onneksi myös leiripaikalla oli sopiva rauhallinen paikka antautua lapsen ja vanhemman väliseen satuhetkeen ilman häiriötekijöitä. Sadutus on yksinkertainen keino myös kiireisessä arjessa lisätä vanhemman ja lapsen välistä vuorovaikutusta ilman vaativia alkujärjestelyjä tai pitkää aikaa.

4.3 Kuusivaiheinen tarinansepitys

Kuusivaiheinen tarinansepitys – menetelmä on alun perin kehitetty Israelissa sotilastoimien ja terrorismin keskellä, etsittäessä keinoja selviytyä stressistä. Menetelmän kehittäjä on Mooli Lahad. Menetelmässä on ideana, että ohjeet annetaan ohjattaville yksi kerrallaan ja ennen seuraavaa ohjetta aiemman ohjeen mukainen piirros on tehtynä. (McFarlene 2005, 18.)

Kuusivaiheinen tarinansepitys on helppo tapa aloittaa tarinoiden kerronta, se ei vaadi koko tarinan keksimistä kerralla, vaan tarina rakentuu kuin itsestään. Myöskään piirustustaito ei tässä ole pääasia. Kuusivaiheinen tarinan sepitys alkaa siten, että paperi jaetaan kuuteen saman kokoiseen osaan. Tämän jälkeen ensimmäiseen osaan piirretään tarinan päähenkilö. Toiseen osaan piirretään tarinan päähenkilön tehtävä, kolmanteen taas päähenkilön kaveri. Neljänteen ruutuun piirretään jokin este, mikä päähenkilön tehtävän suorittamista vaikeuttaa. Viidenteen piirretään, miten esteestä selvitään ja

kuudenteen piirretään, mitä tapahtuu kun tehtävä on suoritettu. (McFarlene 2005, 19.)

Menetelmää ei suositella käytettäväksi ihmisen analysointiin muutoin, kuin kokeneen ammattilaisen tekemänä. Menetelmää on kuitenkin turvallista käyttää, ilman tuotosten analysointia, etenkin lasten itseluottamuksen ja itsensä ilmaisun vahvistajana ja voimaantumisen kokemusten tuottamisessa. (McFarlene 2005, 19.)

Menetelmä valittiin käytettäväksi leirillä, koska menetelmänä kuusivaiheinen tarinansepitys on joillekin helpompi tapa tutustua satujen maailmaan kuin sadutus. Tämän menetelmän avulla jokaisen on helppo saada onnistumisen kokemuksia, sillä satu syntyy kuin itsestään. Kuusivaiheinen tarinan sepitys menetelmä lisää vuorovaikutusta, sillä jokainen saa tulla kuulluksi vuorollaan. Leirillä menetelmää sovellettiin siten, että vanhempi-lapsi parit saivat tehdä halutessaan yhteisen sadun, jolloin tekeminen vaati neuvottelua, toisen kuuntelua ja huomioimista.

4.4 Rastirata

Leirille suunniteltu rastirata sisältää erilaisia elementtejä. Osa tehtävistä on liikunnallisia, jolloin lapset ja aikuiset saavat liikkua yhdessä ja olla sitä kautta vuorovaikutuksessa keskenään, tällainen tehtävä on esim. yhteisen patsaan rakentaminen mallista tai eri tavoin liikkuminen parista kiinni pitäen.

Rastirata sisältää myös erilaisia riimejä, jotka lisäävät lapsen kielellistä tietoisuutta, kuten ymmärrystä kielen käyttötavoista ja mahdollisuuksista (Hakamo 2011, 63). Riimitettäviä ovat esim. riimien täydentäminen, johon vanhempaa tarvitaan lukutaitoisena lukemaan riimi lapselle. Riimit ovat esim. seuraavanlaisia ”Kallella on kädessään kukka, ja jalassaan hänellä on sininen ... (sukka)”. Rastitehtävinä ovat myös mm. sadutus, runon kerronta, askartelu ja maalaus.

4.4.1 Liikunnallisten tehtävien hyödyt

Fyysisen aktiivisuuden on todettu edistävän terveyttä, helpottavan painonhallintaa ja kehittävän luita, lihaksia ja motorisia taitoja. Liikunnalliset tehtävät tarjoavat myös mahdollisuuksia kehittää sosiaalisia taitoja ja oppia vuorovaikutustaitoja. Lapsena opitut mallit seuraavat helposti aikuisuuteen, joten vanhempien tulisi kannustaa lapsia liikkumaan ja liikkua yhdessä heidän kanssaan. (Commonwealth of Australia, Department of Health and Ageing. 2010.)

Lasten liikkumista voi edistää monin tavoin, ja tämän opinnäytetyön yhtenä tavoitteena olikin antaa vanhemmille vinkkejä helpoista motorisia taitoja kehittävästä liikuntatehtävistä, jotka samalla lisäävät vanhemman ja lapsen välistä vuorovaikutusta.

4.4.2 Maalaaminen ja kädentaidot

Maalaamista käytetään paljon terapiamenetelmänä, sillä kuvataiteen avulla ihmisen on joskus helpompi ilmaista itseään kuin sanallisesti. Luovissa menetelmissä epäonnistumisen vaaraa ei ole, vaan kaikki on oikein. Jokainen ihminen osaa olla luova ja maalaamisen tarkoituksena onkin löytää iloa tekemisestä ja oman ainutlaatuisuuden ymmärtämisestä. Taiteen avulla voi sekä ilmaista tunteitaan toisille, että löytää jopa itselle vielä tiedostamattomia tunteita itsestään. Taide kertoo aina jotakin tekijästään, ja sen avulla on helppoa käsitellä erilaisia, vaikeitakin, tunteita. (Heiskanen & Hiisijärvi 2013.)

Maalaamista voidaan käyttää taideterapeuttisena menetelmänä monenlaisille asiakasryhmille, kuten lapsille, nuorille, aikuisille ja vanhuksille, masentuneille, sosiaalisten vaikeuksien kanssa kamppaileville, maahanmuuttajille, dementoituneille ja minkä tahansa ryhmän kanssa ryhmäytymisen apuna. Helsingissä toimii mm. taideterapeuttinen ryhmä eroperheille. Ilman terapeuttista tulkintaakin, maalaus menetelmänä on ihmistä eheyttävä ja voimaannuttava, sekä vuorovaikutusta lisäävä menetelmä. (Tuominen-Halomo 2013.)

Maalaus- ja kädentaitorasteja haluttiin hyödyntää, sillä niiden avulla voitiin lisätä yhdessä tekemistä sekä vanhempi-lapsi parein, että koko ryhmässä. Maalusrastilla koko ryhmän yhteinen taideteos vaatii yhteispeliä koko ryhmältä, muiden maalausten päälle ei saa tehdä omaansa.

4.5 Tutustumisleikit

Tutustumisleikkien tarkoituksena on tutustuttaa ryhmän jäsenet toisiinsa sekä ohjajiin. Tutustumisleikit auttavat yhteishengen syntymisessä ja tunnelman vapautumisessa. Leikin avulla pyritään oppimaan nimiä. Lankakerän avulla voidaan esimerkiksi käydä teemaan sopien kierros, jossa jokainen sanoo nimensä ja lempisatuhahmonsa ja heittää lankakerän seuraavalle kunnes kaikki ovat saaneet oman vuoronsa. Leikki opettaa nimien lisäsvuorovaikutustaitoja, jokainen saa puhua omalla vuorollaan ja muut kuuntelevat. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2013.)

Leirillä tutustumisleikissä käytettiin lankakerää, joka on lapsille etenkin tärkeä konkreettinen asia, joka kädessään on lupa puhua. Leirin tutustumisleikin ideana oli nimien opettelun lisäksi myös orientoitua seuraavan leiripäivän toimintaan.

4.6 Tarinarata

Tarinan avulla liikkuminen lisää mielikuvitusta ja tekee liikkumisesta paljon hauskeempaa. Radan avulla hiotaan ongelmanratkaisu-, yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja. (Leskinen 2009, 125.)

Liikunnan avulla ihminen tekee itsestään näkyvän. Fyysinen olemus ja non-verbaalinen kommunikointi ovat ihmisen kommunikoinnin perusta. Ihmiset luovat käsityksiä ja tulkintoja suurimaksi osaksi non-verbaalisen viestinnän avulla. Ruumiimme viestintä on lahjomatonta. Liikuntakasvatuksessa käytetään hyväksi leikkejä ja kisailuja luonnollisen vuorovaikutuksen oppimiseksi. Toiminnallisilla menetelmillä, kuten esimerkiksi pelien ja liikunnan avulla

voidaan opetella ryhmän kehittämisessä hyödyllisiä taitoja. (Kataja ym. 2011, 33.)

Leirillä käytössä ollut tarinarata perustui itse keksittyyn tarinaan kahdesta peikosta Harmista ja Jekusta (liite 3). Peikot olivat myös mukana nähtävänä tarinaradan viimeisellä rastipisteellä.

5 LEIRIPÄIVÄ 3.8.

Leirillä tarjotaan leiriläisille elämisen perustarpeita kaikki samassa paikassa järjestettyinä. Leirillä on mahdollisuus tutustua elämiseen ryhmässä. Leirillä on ihmisiä, ohjattua toimintaa, ruokaa ja mahdollisuus lepäämiseen. Leirillä on myös mahdollisuus kokea entisaikojen sukupolvien elämää luonnollisissa olosuhteissa. Leiri voi tarjota leiriläiselle kokemuksia, joissa yhdistyvät luonto, lähekkäin oleminen vieraiden ihmisten kanssa ja leiriohjelma. Yöpyminen teltassa ja ruuan valmistaminen nuotiolla voivat olla monellekin ihmiselle uusi avartava kokemus. (Ketola 2002, 48.)

4.1 Leiri- sanana

Sivistyssanakirja määrittelee leirin paikkana:

- johon on joukko ihmisiä majoittunut teltta- ja/tai tilapäismajoitukseen. (Partiolaisleiri, telttaleiri, pakolaisleiri)
- lyhyehkö valmennus, opiskelu tms. jakso, johon liittyy osanottajien yhteismajoitus. (Rippikoululeiri, hiihtäjienvalmennusleiri)

Kuva 1. Leirimajoitus Oksjärvi, Tammela 3.8.2013

Leirin järjestämisessä suunnittelu on tärkeää. Täytyy olla olemassa jokin paikka, jossa leiri järjestetään, ajankohta, ilmoittautumiset, työntekijät, ruokailut, vakuutukset, turvallisuussuunnittelu ja muut mietittynä. Meidän ei onneksi näistä tarvinnut huolehtia, vaan YVPL:llä oli valmiina suunniteltuna ja sovittuna nämä asiat. Meidän tehtäväksemme jäi vain leiripäivän ohjelman suunnittelu ja toteutus. Leirin toiminnan ja tavoitteen tulisi olla selkeästi sidoksissa järjestävän tahon toimintasuunnitelmaan ja strategiaan. (Nuori Suomi 2008, 4, 7, 11-15.)

5.1 Leiriryhmän ohjaaminen ja hyvän ohjaajan ominaisuudet

Leireillä tulisi kiinnittää huomiota ryhmän ilmapiiriin ja ohjaajan tehtäväksi jää luoda helposti lähestyttävä ja avoin ilmapiiri. Ryhmän ohjaamisessa pitää olla joustava ja avoin, mutta määrätietoinen. Ryhmälle on hyvä luoda jonkinlaiset pelisäännöt heti alussa. Leireillä ryhmän ohjaamisessa tulee ottaa huomioon se, että ryhmäläiset eivät välttämättä entuudestaan tunne toisiaan, eivätkä ohjaajia. Aikataulullisesti täytyy olla joustava, mutta pitää huoli siitä, että toiminta toteutuu. Toiminnan toteutuksessa ja suunnittelussa täytyy YVPL:n leireillä huomioida eri-ikäiset lapset, tytöt ja pojat, sekä vanhemmat, jotka näillä leireillä ovat yksinhuoltajia, mutta joukossa voi olla sekä äitejä että isiä. (Nuori Suomi 2008, 17-18.)

Toiminnallisia menetelmiä käytettäessä ohjaajan ammatillinen osaaminen on tärkeässä osassa. Ohjaajan taidot kehittyvät, mitä enemmän hänellä tulee kokemusta toiminnallisten menetelmien käytöstä. Ohjaaja kehittää ja luo itselleen oman persoonallisen tavan ohjata. Ohjaamiselle ei ole olemassa valmista mallia, kuinka ohjata eri tilanteissa, vaan on monia mahdollisuuksia, joita ohjaaja voi käyttää hyväkseen omassa ohjauksessaan. (Leskinen 2009, 17; Kataja ym. 2011, 27.)

Ohjaajan on hyvä olla muuntautumiskykyinen, organisointitaitoinen, herkkä aistimaan tunnelmia ja tarvittaessa valmis muuttamaan ryhmän toimintaa tilanteeseen paremmin sopivaksi. Hyvä ohjaaja luo omalla toiminnallaan ryhmään positiivisen ja vaivattomasti lähestyttävän ilmapiirin. Kokenut ohjaaja tietää, että liian ohjaava tai innostunut ohjaaminen häiritsee tai estää ryhmän

kehittymisen. Kokenut ohjaaja vaikuttaa ryhmän toimintaan näkymättömillä toimillaan rohkaisten ja luotsaten ryhmää eteenpäin kehityksessä. (Leskinen 2009,17; Valkeapää 2011,15 -17; Kataja ym. 2011, 27.)

Ohjaajan kolme perusröolia:

- Ryhmän johtaja eli vastaa ilmapiiristä ja normeista
- Ymmärtäväinen kuuntelija eli ymmärtää ryhmäilmioita ja reflektoinnin tärkeyden.
- Vaikuttaja eli muutosten ja tavoitteiden tekijä ja niihin ohjaava. (Kataja ym.2011, 27.)

Ohjaajan on hyvä välillä olla mukana toiminnassa, mutta ryhmän kehittymisen kannalta välillä vetäydyttävä ja tarkisteltava kauempaa ryhmän toimintaa. Tavoite voikin olla, että ohjaajan rooli vähenee ryhmän ottaessa vastuuta omasta kehityksestään. Ohjaajan työskentely tavat eroavat eri vaiheissa olevien ryhmien kanssa siis onko ryhmä uusi vai ohjaajalle jo ennestään tuttu. Ovatko ohjattavat ennestään tuttuja keskenään vai tuntemattomia. (Kataja ym. 2011, 27; Valkeapää 2011,15 -17; Toivakka & Maasalo 2011, 49.)

5.1.1 Ohjaamisen suunnittelu

Ohjaamisen huolellinen toimintakokonaisuuden suunnittelu etukäteen helpottaa ohjaajan toimintaa ryhmän kanssa ja auttaa saavuttamaan kunkin toiminnan avulla luotu tavoite. Ohjaajan on hyvä tuntea ryhmädynamiikan ja ryhmäilmioiden merkitys kehittyvässä ryhmätoiminnassa. Suunnittelun ensimmäisiä vaiheita on miettiä ohjaamiselle selkeä päämäärä. Ryhmän tarpeet ja tavoitteet vaikuttavat käytettävien menetelmien valintaan ohjaajalla. (Kataja ym. 2011, 35; Valkeapää 2011, 15-17.)

Toimintaympäristö ja siihen liittyvät tekijät rajoittavat myös omalta osaltaan menetelmien valintaan ohjaajalla (Kataja ym. 2011, 35). YVPL:n leiri järjestettiin luonnon kauniissa maisemissa Tammelan Oksjärvellä.

Varsinkin leirillä jokaisen päivän olisi hyvä sisältää leikkejä, pelejä ja harjoitteita yhteistoiminnan vahvistamiseksi. Liikunta on ihmisen luonnollinen tapa itse ilmaisuun. Motoriikka ja non-verbaalinen viestintä ovat vuorovaikutuksen kulmakiviä ihmisen käyttäytymisessä toistensa kanssa. Liikuntakasvatuksessa hyväksi käytettävät leikit ja kisailut ovat helpoin tapa vuorovaikutukseen toisten ihmisten kanssa. Toiminnallisilla peleillä ja liikuntakasvatuksen menetelmillä on helppo opetella ryhmän kehittämiseen tarvittavia taitoja. (Valkeapää 2011, 20, 33.)

5.1.2 YVPL:n leiripäivän suunnittelun toteutuminen

Toimintaympäristöön olisi hyvä tutustua ennen toimintaa (Valkeapää 2011, 16). Aikatauluongelmiemme takia emme ennättäneet tutustua leiripaikkaan ennen varsinaista leiri ajankohtaa. Tämän vuoksi päädyimme siihen, että Marjo menisi leirille perjantaina 2.8.2013 ja tutustuisi toimintaympäristöön etukäteen ennen varsinaista toiminnallista osuutta. Olimme miettineet ennalta mitä tarvikkeita mahdollisesti tarvitsemme mukaan leirille, mutta varsinaisesti toimintaympäristöön tutustuminen selkeytti tarvittavat välineet. Tässä saimme etua siihen, että Jonna voisi tuoda puuttuvia tarvikkeita ohjaamisen tueksi Marjon havaintojen perusteella varsinaista ohjelmaa varten 3.8.2013.

Leiripäivän ohjelman suunnittelu oli haastavaa, koska leirille osallistuvien lasten ja nuorten ikäjakauma oli suuri, nuorin oli 2,5 vuotta ja vanhin 16 vuotias. Haasteena oli lasten erivaiheessa oleva kehitystaso (Valkeapää 2011,16). Me emme tunteneet leirille osallistuvia ennakkoon, joten emme tieneet esimerkiksi liikuntarajoitteista tai muista toiminnan suunnitteluun vaikuttavista tekijöistä (Leskinen 2009, 17).

Leirille osallistuvien määrä oli suuri ohjattavaksi tekemisestä toiseen koko ajan meille kahdelle. Tämä seikka vaikutti päätökseen tehdä leiriläisten itsekseen vanhemman kanssa kierrettävä rastirata. Meidän oli tehtävä paljon ennakkovalmisteluja ohjelman ohjeiden saamiseksi kirjalliseen muotoon. (Valkeapää 2011,16.)

5.2 Leiripäivän toteutuminen

Leirin aluksi 2.8. Marjo piti pienen tutustumisleikin ja kertoi tulevasta ohjelmasta. Tutustumisleikkien tarkoituksena oli tutustuttaa ryhmän jäsenet toisiinsa sekä toiminnanohjaajiin. Tutustumisleikit auttavat yhteishengen syntymisessä ja tunnelman vapautumisessa. Leikin avulla pyritään myös oppimaan nimiä. Leikki opettaa nimien lisäksi myös vuorovaikutustaitoja, jokainen saa puhua omalla vuorollaan ja muut kuuntelevat. (MLL 2013.)

Marjolle oli varattu noin 15 minuuttia illasta aikaa kertoa opinnäytetyöstämme ja ohjata tutustumisleikki, joka sopisi hyvin kaiken ikäisille leirin osanottajille. Alun perin vaihtoehtoja tutustumisleikiksi oli kaksi, sillä ryhmän kokoonpano vaikuttaa paljon siihen, millainen leikki alkuun sopii parhaiten. Mukaan oli varattu hernepussi ja wc-paperirulla. Osallistujalle on hernepussin tai wc-paperirullan avulla helpompi kertoa jotakin itsestään muille leirille osallistujille.

Lapset saivat valita, kumman leikin avulla tutustutaan ja he valitsivat yksimielisesti wc-paperirullan. Ohjeeksi leiriläisille kerrottiin, että jokainen ottaa niin monta paperinpalaa, kuin arvelee saman illan aikana vielä tarvitsevansa. Jokainen leiriläinen otti paperista palat ja sen jälkeen leiriläisiä pyydettiin kertomaan itsestään niin monta asiaa, kuin on ottanut paperinpaloja, eli yksi asia jokaista paperin palaa kohti. Jokainen kertoi vuorollaan itsestään mitä halusi kertoa. Kaikki osallistuivat innokkaasti mukaan. Tämä sopii hyvin tutustumiseen isolla ryhmällä, jossa on eri-ikäisiä osallistujia. Tutustumisleikkiin osallistujat olivat tyytyväisiä, sillä kaikki saivat osallistua vuorollaan, eikä leikki ollut vaikea pienimmillekään lapsille. Leikki on sovellettu Pomppelipossun taikalaatikko sivuston leikistä ”Viimeinen vessapaperirulla”.

Lauantaiaamu 3.8. alkoi paikkojen laittamisella kuntoon, veimme rastitehtävät paikoilleen ja kokoonnuimme leiriläisten kanssa. Virittäytymiseksi päivän toiminnallisia menetelmiä varten olimme valinneet välineeksi hernepussin ja sen avulla jokainen esitteli itsensä ja kertoi mitä itse halusi.

Seisoimme kaikki ulkona aukiolla, johon olimme etukäteen piirtäneet maahan suuren ympyrän. Leiriläiset seisoivat ympyrän sisällä ja me ohjaajina

ulkopuolella. Aloitimme heittämällä hernepussia, ja aina se, jolla pussi oli, esitteli itsensä. Näin jatkoimme, kunnes jokainen oli esitellyt itsensä. Muokkasimme toiminnallista harjoitusta Pallo lentää meille sopivaksi kirjasta Ryhmä toimimaan! (Leskinen 2009, 23.)

Aamupäivän aikana ohjeistimme erilaisia perinteikkäitä ulkoleikkejä (Polttopallo, Tervapata, Kuka pelkää lumimestä, 10 tikkua laudalla) (Vehkalahti & Urho 2013), joihin kaikki lapset ja vanhemmat voivat osallistua. Liikunnalliset leikit helpottivat myös aikuisten osallistumista yhteiseen toimintaan, koska tiesimme, etteivät kaikki aikuiset halua osallistua luovuutta vaativaan toimintaan (Kataja ym. 2011, 21). Alkuun toteutettujen liikunnallisten pelien ja leikkien tarkoituksena oli ryhmäytyminen sekä lasten motoristen taitojen tukeminen. Sääntöleikit kehittävät myös vuorovaikutustaitoja, mikä sopi hyvin opinnäytetyömme tavoitteisiin. Ohjaajina annoimme ohjeet ennen jokaista leikkiä ja tämän jälkeen osallistuimme itse toimintaan. Tarvittaessa annoimme lisäohjeita sekä avustimme pienempiä lapsia leikeissä ja peleissä.

Iltapäivän ohjelmana oli rastiradan kiertäminen. Rastirata (liite 1) koostui erilaisista tarinallisuuteen, liikunnallisuuteen ja kädentaitoihin liittyvistä tehtävistä, joiden suorittaminen lisää vuorovaikutusta. Tarinallisuuteen perustuvia rasteja olivat sadutusrasti, jossa vanhempi sadutti lapsensa sekä riimirasti, jossa lapsi yhdessä vanhempansa kanssa pohti täydennyksiä valmiiksi kirjoitettuihin riimeihin. Tarinallisuuteen perustui myös runorasti, jolla lapsen ja vanhemman piti valita luettelosta sanoja, joista tehtiin runo. Iltapäivän aikana lapsilla ja vanhemmilla oli mahdollisuus tutustua myös kuusivaiheiseen tarinanseppittämiseen Jonnan ja Marjon ohjauksella. Yhtenä rastina oli yhdessä isommalla ryhmällä kierretty tarinapolku, jossa luettiin peikkosatu (liite 3), ja tehtiin peikon antamat tehtävät. Kaikilla tarinallisuuteen perustuvilla rasteilla aikaan saadut tuotokset vanhemmat kirjasivat ylös ja saivat ne muistoksi kotiin.

Liikunnallisilla rasteilla tarkoituksena oli vanhemman ja lapsen yhteistyön kehittäminen. Liikunnalliset rastit vaativat yhdessä neuvottelua suorittamistavasta, yhteistoiminnallista liikkumista sekä toinen toisensa auttamista. Liikunnalliset rastit lisäävät myös terveyttä ja hyvinvointia sekä

kehittävät erilaisia motorisia taitoja. Liikunnallisina rasteina oli mm. kävely yhdessä siten, että vanhempi ja lapsi pitävät toisiaan nilkoista kiinni, sekä esteradan ylitys eri tavoin liikkuen. Liikunnallisilla rasteilla pyrittiin lisäämään myös lasten luonnon tuntemusta, mm. etsimällä mahdollisimman nopeasti erilaisia puita tai muuta luonnon materiaalia. Liikunnalliset rastit on muokattu Nuoren Suomen suunnittelen liikuntaa-, sekä perheliikunta.fi sivustojen liikuntavinkeistä.

Kädentaitorasteilla oli tehtävänä mm. taideteoksen tekeminen metsästä löytyvistä materiaaleista, sisätiloissa erilaisten korujen askartelu ja koko leiriväen yhteisen maalauksen maalaaminen. Maalaus toteutettiin vesivärein ulkona, ja kaikki saivat maalata oman mielensä mukaan.

Ohjasimme vanhemmat ja lapset rastiradalle kertomalla, mistä rasteja löytyy ja että rasteilla on kirjalliset ohjeet kunkin rastin tehtävästä. Ohjaajina olimme rastiradan alussa opastamassa tarvittaessa, sekä kiersimme seuraamassa ja havainnoimassa rasteilla tapahtuvaa toimintaa. Tarkkailimme lähinnä sitä, miten lapset ja vanhemmat lähtevät suorittamaan tehtäviä, sekä sitä, tekevätkö parit yhteistyötä. Leirillä, jossa osallistujia on näin paljon ja rasteja monta, kirjalliset suoritusohjeet rasteilla ovat tärkeitä. Kaksi ohjaajaa ei ehdi mitenkään kiertää jokaisella rastilla opastamassa. Halusimme myös antaa vapautta siihen milloin ja missä järjestyksessä rastit kierretään, joten sen vuoksi kirjalliset ohjeet olivat tärkeitä. Kun jokainen pari sai kiertää rastit omassa tahdissaan, kenenkään ei tarvinnut odotella ja toimintaan osallistuminen on siten pienemmillekin lapsille mukavampaa.

6 PALAUTE JA POHDINTAA

Leiripäivän loppuun pyysimme palautetta toiminnastamme leiriläisiltä. Palautteissa keuhuttiin hienosti rakennettua ohjelmaa, hyvää valmistautumista, monipuolisuutta, eri-ikäisten lasten huomiointia, perinteikkyyttä sekä tarinallisuuden käyttöä. Palautteiden perusteella lapset pitivät erityisesti

mielikuvituksen käyttämisestä, ja tavoitteenamme olikin, että vanhemmat jatkaisivat ainakin joidenkin menetelmien käyttöä kotonakin. Toiminnan suunnitteleminen oli haastavaa, mutta antoisaa omaa oppimistamme ajatellen. Tiedon hakeminen ja analysoiminen oli haastavaa ja aikaa vievää. Haasteena oli meillä myös se, että tiesimme vasta varsin myöhäisessä vaiheessa leirille osallistuvien lasten ikä haarukan, sekä osallistujamäärän.

6.1 Huomioitamme leiripäivän ajalta

Keräsimme tietoa leiriohjelman toimivuudesta sekä kyselemällä palautetta osallistujilta, että tarkkailemalla itse tilanteita ja ohjelman sujuvuutta sekä sen vaikutusta vuorovaikutukseen. Varsinainen havainnointi vaatisi, että havainnoija joko kuuluu ryhmään jota havainnoidaan tai olisi täysin ulkopuolinen toiminnasta. Tämän tyyppiseen havainnointiin mahdollisuutta ei meillä ollut, sillä osallistujia oli paljon ja molempia tarvittiin ryhmän ohjaamiseen. Tämän vuoksi tekemämme havainnot ovat lähinnä tarkkailua, eivät tieteelliset kriteerit täyttävää havainnointia. Tekemiemme huomioiden tarkoituksena oli saada vahvistusta sille, että menetelmät ovat sopivia käytettäväksi jatkossakin tällaisella leirillä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2005, 201-203.)

Aamupäivän aikana lapset ja vanhemmat osallistuivat innokkaasti leikkeihin ja peleihin, sekä tuntuivat oppivan toistensa nimiä lisää. Aamupäivän toiminta tiivisti ryhmää ja vanhemmat saivat olla lastensa tukena uusia leikkejä opetellessa. Leikit ja pelit olivat monipuolisia, joten jokainen sai kokea myös onnistuvansa, eikä voittajia ja häviäjiä ollut niin selkeästi eroteltavissa kuin tietynlaisissa joukkuepeleissä. Leiriläisillä ei ollut mitään ennakkotietoa leirin ohjelmasta. Tietenkin jokainen aiempina vuosina mukana ollut tiesi leirikeskuksen sijaitsevan järven rannalla, joten uiminen olisi ainakin yksi toiminta leirillä.

Iltapäivän toimintaan osallistuminen oli laimeampaa, mutta kaikki osallistuneet tuntuivat hyötyvän rastiradasta. Jokainen osallistuja oli tyytyväinen, ja vanhemmat oppivat helppoja menetelmiä käytettäväksi myös kotona. Etenkin tarinallisuusrastit saivat aikaan hyviä keskusteluja ja vuorovaikutustilanteita

lasten ja vanhempien välillä. Näillä rasteilla saavutimme tavoitteemme, osallistuneet lapset saivat kokea tulevansa kuulluksi, sekä saivat vanhemman kanssa hetken, jossa kumpikin on aidosti läsnä.

Eniten suosiota keräsivät maalaus- ja askartelupisteet. Maalaukseen tarkkaa ohjeistusta ei ollut, vaan jokainen sai toteuttaa itseään. Vanhemmat ja lapset tekivät yhteistyötä, kuten oli tavoitteenammekin. Askartelupiste oli etenkin vanhempien suosiossa, olisimme toivoneet, että vanhemmat olisivat panostaneet enemmän lasten kanssa yhdessä tekemiseen. Askartelupistettä voisi kehittää antamalla selkeä ohjeistus siitä, mitä vanhempi - lapsi parin tulisi yhdessä saada aikaan, mutta toisaalta halusimme antaa vapaat kädet käyttää saatavilla ollutta monipuolista materiaalia. Tarkempi ohjeistus olisi todennäköisesti saanut aikaan enemmän yhteistyötä, mutta tällaisenaan askartelupiste taas kehitti mielikuvitusta eri tavalla.

Ympäristö oli tarkoitukseemme sopiva, ja rastien sijoittelu tuntui onnistuneen. Kaikki olivat löytäneet kaikki rastit. Ympäristö ei etukäteen ollut meille tuttu, mutta jonkinlainen kartta, mihin rastit on merkitty, voisi olla toimivampi noin laajassa ympäristössä. Nyt emme voineet käyttää koko aluetta tehokkaasti hyväksi, sillä meidän täytyi ajatella myös sitä, että rastit ovat loogisesti järjestyksessä ja helposti löydettävissä. Kartan avulla rastien sijoittelu voisi olla monipuolisempaa ja karttaan voisi yhdistää myös pienen vinkin siitä, mitä milläkin rastilla tehdään.

Sää oli onneksemme hyvä, muuten ohjelmaa olisi pitänyt muuttaa. Sateella olisimme siirtäneet kaikki mahdolliset siirrettävissä olevat rastit sisätiloihin, ja toteuttaneet vain liikunnalliset rastit ulkona. Sisätiloissa huonolla säällä toteutettavassa toiminnassa osallistumisprosentti olisi varmasti suurempi, nyt osallistujia toiminnasta vei mm. uinti. Sisätiloihin ohjelma on sovellettavissa, tarinallisuuteen perustuvat rastit sekä kädentaitoihin ja maalaamiseen perustuvat rastit on helppo järjestää myös sisätiloissa. Tällöin jokainen rasti ohjeistettaisiin erikseen, ja ohjeen jälkeen jokainen vanhempi-lapsi pari saisi sen suorittaa.

6.2 Leiriläisiltä saatua palautetta

- ”Radalla oli kivaa, kun sai keksiä sadun. Satu henkilöiden keksiminen oli hauskaa siellä lopussa. Mielikuvitusta oli tosi kiva käyttää koko päivän. Huomasin, että päivään oli paljon tai ainakin jonkin verran vaivaa ja se oli hyvä juttu. Oli kyllä tosi kiva päivä. ”
- ”Kivaa, että lapsille oli järjestetty ohjelmaa.”
- ”Tutustumisleikki tarpeeksi yksinkertainen, jotta pienetkin uskalsivat olla mukana.”
- ”Rastit monipuolisia, sekä helppoja, että vaativampia tehtäviä.”
- ”Luovat tehtävät, sekä taitoa vaativat.”
- ”Kivat perinteiset ulkoleikit!!”
- ”Pedagogisesti ja huolellisesti suunniteltu”

Palaute kerättiin osallistujilta leiripäivän lopuksi. Palaute kerättiin jakamalla paperit ja kynät, sekä esittämällä avoin kysymys: ”mitä mieltä olitte leiristä, mistä piditte, mistä ette?”. Avoimiin kysymyksiin päädyttiin, sillä avoimet kysymykset eivät johdattele, vaan antavat selkeämmän kuvan niistä asioista, joita vastaaja pitää keskeisimpinä (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2005, 190).

Olisimme toivoneet saavamme enemmän palautetta, mutta olimme tyytyväisiä saadun palautteen laatuun. Palautteen perusteella ohjelma oli onnistunut.

6.3 Menetelmien toimivuus, toteutuksen arviointi ja tavoitteiden saavuttaminen

Aineistoa keräsimme sekä tarkkailemalla, että kyselyllä. Tarkkailussa keskityimme tavoitteisiimme. Tavoitteena oli lisätä vanhempien ja lasten välistä vuorovaikutusta, sekä luoda YVPL:lle toimiva leirirunko tulevia leirejä varten. Huomioimme, että leirirunko on tällaisenaan toimiva, mutta esimerkiksi sää vaikuttaa toteutukseen paljon. Ohjaajia on hyvä olla enemmän kuin yksi, sillä pelit ja leikit, sekä rastit ja suuri osallistujajoukko vaativat monenlaista työtä.

Ohjaajan on hyvä olla paikalla avustamassa koko ajan, joten kun toinen ohjaaja vetää esimerkiksi kuusivaiheista tarinanseptystä, on hyvä olla joku, joka auttaa muilla rasteilla tarvittaessa.

Tarkkaillessamme huomioimme, että vanhempien ja lasten välinen vuorovaikutus lisääntyi selvästi, etenkin tarinallisuuteen pohjautuvilla rasteilla. Tämä johtuu siitä, että vanhempien on näillä rasteilla oltava läsnä ja kuunneltava lasta, jotta tehtävä saadaan suoritettua. Myös yhteiset liikunnalliset tehtävät lisäsivät yhteistoimintaa.

Saatu palautetta arvioimme litteroimalla kyselyn tulokset ja analysoimalla sitä, millaisiin asioihin, ja mihin menetelmiin osallistujat olivat tyytyväisiä, sekä mitkä asiat eivät olleet osallistujien mieleen (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2005, 209-212). Palautteet jakaantuivat selkeästi kolmeen ryhmään toteutettujen menetelmien mukaan: tutustumisleikki, aamupäivän ulkoleikit sekä rastirata. Mistään toiminnasta ei tullut negatiivista palautetta. Monipuolisten menetelmien käyttö on selkeästi hyvä asia osallistujien kannalta, sillä erilaiset ihmiset pitävät erilaisesta toiminnasta ja näin on helpompaa jokaisen löytää jotakin mieleistä leirin toiminnasta.

Kerätyn aineiston perusteella toiminta oli onnistunutta ja tavoitteiden mukaista. Etenkin monipuolisten menetelmien valinta oli onnistunut ratkaisu. Vuorovaikutuksen lisäämisen kannalta iltapäivän rastirata näytti toimivan parhaiten.

LÄHTEET

- Alasalmi, P. 2011. Loistava yksinhuoltajuus. Helsinki:Gummerus Kustannus Oy.
- Aula, M K. 2011. Mistä saataisiin aikaa kasvatukselle? Teoksessa Nivala, E. toim. Kymmenen kysymystä kasvatuksesta. Helsinki: Lasten keskus, 17.
- Ava 2013. Erilaiset äidit. Viitattu 20.10.2013.
http://www.avatv.fi/minisaitit.shtml/erilaiset_aidit/ohjelmasta/yksinhuoltajalle-arki-on-rankin--lue-aitien-tositarinat/2012/11/1665981
- Becks, R. 2010. Suom. toim. 501 peliä joita on pelattava edes kerran lapsuudessaan! Lasten parhaat pelit ja leikit. Helsinki: Readme.fi
- Broadwell, L. 6 Strategies for Single Mom Success. American baby; Parents. Viitattu 26.10.2013. <http://www.parents.com/parenting/dynamics/single-parenting/single-mom-success-strategies/?page=4>
- Brodie, R. John Bowlby: The Father of Attachment Theory. CDM; Child development media, inc. Viitattu 26.10.2013. <http://www.childdevelopmentmedia.com/john-bowlby-the-father-of-attachment-theory.html>
- Commonwealth of Australia, Department of Health and Ageing. 2010. Frequently asked questions - National Physical Activity Recommendations for Children 0-5 Years. Viitattu 18.10.2013.
<http://www.health.gov.au/internet/main/publishing.nsf/Content/npra-0-5yrs-qanda>
- Forssén, K.; Haataja, A.; Hakovirta, M. toim. 2009. Yksinhuoltajuus suomessa. Helsinki: Väestöliitto.
- Heiskanen, T. & Hiisijärvi, S. Toiminnalliset menetelmät. Viitattu 21.10.2013.
<http://www.ela.fi/akatemia/toiminnalliset.php>.
- Helminen, J. (toim.) 2006. Elämä koettelee, tuki kannattelee. Sosiaali- ja terveysalan työ monimuotoisissa perhesuhteissa. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Hermanson, E. 2012. Varhainen vuorovaikutus ja itsetunnonkehitys. Terveyskirjasto. Viitattu 20.10.2013 http://www.terveyskirjasto.fi/terveysportti/tk.koti?p_artikkeli=kot00302
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2005. Tutki ja kirjoita. 11. painos. Jyväskylä: Gummerus.
- Hirsjärvi, S.; Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15., uudistettu painos. Helsinki: Tammi.
- Hyppönen, M. & Linnossuo, O. toim. 2.painos. 2004.Zip ,zap ja boing. Leikkejä ja muita toiminnallisia menetelmiä. Helsinki: Lasten keskus.
- Hyvärinen, M. 2013. Harkitusti yksinhuoltaja. Muuttuva perhe 3/2013, 11.
- Juusola, M. 2009. Äidin voimakirja. Helsinki: Otava.
- Juvonen, A. 1994. Skidikantti –Lapsen tie objektista subjektiksi. Lasten suojelun keskusliitto.
- Järvinen, T. 2012. Lapset liikkumaan. Leikkejä , liikuntaa ja harjoituksia. Hämeenlinna: Karisto.
- Kananen, J. 2010. Opinnäytetyön kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

- Kanninen, K. & Sigfrids, A. 2012. Tunne minut! Turva ja tunteet lapsen silmin. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Karlsson, L. 2003. Sadutus. Avain osallistavaan toimintakulttuuriin. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Kataja, J.; Jaakkola, T. & Liukkonen, J. 2011. Ryhmä liikkeelle! Toiminnallisia harjoituksia ryhmän kehittämiseksi. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Karppinen, S.; Puurula, A. & Ruokonen, I. 2001. Taiteen ja leikin lumous. Helsinki: Finn lectrura.
- Kempainen, Pertti. 2000. Tarinoiden maailmat. Vantaa: Kannustusvalmennus P. & K. Oy.
- Kotka, R. 2011. Tarinat tunteiden tulkkina. Toiminnallisia ideoita satujen ja draaman maailmasta. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Koivula, K. 2000. Kipinöitä kesään. Ohjaajan kirja. Tampere: Programmes Kirsi Koivula & co.
- Kristeri, I. 1999. Näe minut –vanhemmus ja lapsen kohtaaminen. Hämeenlinna: Karisto Oy.
- Laine, K. 2005. Minä, me ja muut sosiaalisissa verkostoissa. Helsinki: Otava
- Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 8.4.1983/361.
- Lastensuojelun Keskusliitto. Kasvata ilolla. Viitattu 20.10.2013
http://www.lskl.fi/keskusliitto/mita_temme/lapsen_oikeudet_lastensuojelupolitiikka_ja_kansainvalinen_lastensuojelu/kasvata_ilolla
- Leskinen, E. 2009. Ryhmä toimimaan! Vinkkejä tutustumiseen, oppimiseen ja yhteistyöhön. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Lipponen, P. & Wesaniemi, P. 2005. Lapsi ja ero. Helsinki: Kirjapaja.
- Mattila, Kati-Pupita. 2011. Lapsen vahvistava kohtaaminen. Jyväskylä: PS-kustannus.
- McFarlene, P. Dramatherapy –Developing emotional stability. David Fulton Publishers. Viitattu 19.10.2013.
<http://books.google.fi/books?id=bLhrnFr4oI0C&printsec=frontcover&hl=fi#v=onepage&q&f=false>
- Menetelmäblogi. Viitattu 4.6.2013 <http://kpamk.wordpress.com/>
- Muuraiskangas, J. 2013. Kokonainen - elämä eron jälkeen. Helsinki: WSOY.
- Niemelä, S. Mikä suojaa lasta? Väestöliitto. Viitattu 20.10.2013.
http://www.vaestoliitto.fi/vanhemmuus/tietoa_vanhemmille/perheiden_monimuotoisuus/lapset_ja_ero/suojaavat_tekijat/mika-suojaa-last/
- Nuori Suomi. 2008. Leiri kaikille lapsille. Liikuntaa kaikille lapsille –hanke. Viitattu: 1.6.2013.
http://www.nuorisuomi.fi/files/ns2/erityinen%20tuki/leiri_kaikille_lapsille.pdf
- Nuori Suomi. Suunnittelen liikuntaa. Viitattu 1.6.2013.
<http://suunnittelenliikuntaa.fi/Nuorisuomi/etusivut/nuorisuomi/>
- Pajulo, M. & Pyykkönen, N. 2011. Mentalisaatiokyky varhaisessa vanhemmuudessa. Teoksessa Sinkkonen, J. & Kalland, M. (toim.) Varhaislapsuuden tunnesiteet ja niiden suojeleminen. Helsinki: WSOYpro Oy, 71-73.
- Papunet. Viitattu 20.10.2013 <http://papunet.net/tietoa/vuorovaikutuksen-tukeminen>
- Perheliikunta. Liikuntavinkit. Viitattu 1.6.2013. <http://www.perheliikunta.fi/liikuntavinkit>

Pomppelipossun taikalaatikko; Viitattu 19.10.2013.

http://isoseet.wikkii.net/w/images/9/9d/Pomppelipossun_taikalaatikko_-_Leikit.pdf.

Pulkkinen, L. 2002. Koti, koulu ja yksityinen elämänpiiri hyvän elämän ankkureina. Teoksessa Santalahti, P. (toim.) Perhe ja vanhemmuus -suomalainen perhe-elämä ja sen tukeminen. Keuruu: Otava. 14 -29.

Salmela, T. 2010. Ymmärtämistaitojen ja motivaation kehittyminen esiopetusvuonna. Näkökulmana tehostettu satujen lukeminen. Turun Yliopisto: Pro gradu-tutkielma.

Selviydy.fi. Yksinhuoltajan arki. Viitattu 20.10.2013 <http://www.selviydy.fi/yksinhuoltajan-arki>

Silven, Maarit.(toim.) 2010. Varhaiset ihmissuhteet. Polku lapsen suotuisaan kehitykseen. Helsinki: Minerva.

Sinkkonen, J. 2005. Lasten reaktiot vanhempien eroon. Teoksessa Lipponen, P. & Wesaniemi, P. Lapsi ja ero. Kertomuksia lapsesta ja avioerosta. Helsinki: Kirjapaja, 125,128,132.

Sinkkonen, J. & Kalland, M. (toim.) 2011. Varhaislapsuuden tunnesiteet ja niiden suojeleminen. Helsinki: WSOYpro Oy.

Sivistyssanakirja. 2013. Yksinhuoltaja. Viitattu 20.10.2013

<http://www.suomisanakirja.fi/yksinhuoltaja>

Syrjälä, J. toim. 2005. Vahva vanhemmuus- Paras tuki nuoren kasvuun. Helsinki: Väestöliitto.

Tapio, N., Seppänen, P., Hyppönen, T., Janhunen, T., Prusila, L., Salo, S., Toivanen, R. & Vilen, M. Parisuhde ja vanhemmuus. teoksessa; Vilen, M., Seppänen, P., Tapio, N. & Toivanen, R. (toim.). 2010. Kohtaamisia lapsiperheissä –menetelmiä perhetyöhön. Helsinki: Kirjapaja.

Tilastokeskus. Väestö. Viitattu 21.5.2013 <http://www.stat.fi> >tuotteet ja palvelut> suomi lukuina>väestö.

etusivu> tilastot>väestö>perheet>2012 > Liitetaulukko 1. Perheet tyypeittäin 1950–2012

http://stat.fi/til/perh/2012/perh_2012_2013-05-24_tau_001_fi.html viitattu, 18.10.2013.

Turunen, E. Sadutus kehittää ja lähentää. Pilttipiiri. Viitattu 20.10.2013 <http://pilttipiiri.fi/jutut/perhe-ja-vapaa-aika/sadutus-kehittaa-ja-lahentaa>

Toivakka, S. & Maasola, M. 2011. Itsetunto kohdalleen. Harjoituksia itsetuntemuksen ja vuorovaikutustaitojen oppimiseen. Juva: PS-Kustannus.

Tuominen-Halomo, A. 2013. Taideterapiassa eroperheen suru muuttuu kuviksi. Helsingin Uutiset 30.9.2013. <http://www.helsinginuutiset.fi/artikkeli/257704-taideterapiassa-eroperheen-suru-muuttuu-kuviksi>. Viitattu 19.10.2013.

Valkeapää, M. 2011. Pomppivat pavut ryhmätoimintaa pienille ja isoille. Helsinki: Lastenkeskus.

Vehkalahti, R. & Urho, T. 2013. Leikki on totta! Näkökulmia vapaan leikin tukemiseen. Helsinki: Lasten keskus.

Väestöliitto 2013. Viitattu 20.10.2013

Vanhemmush^uhttp://www.vaestoliitto.fi/vanhemmuus/tietoa_vanhemmille/perheiden_monimuotoisuus/lapset_ja_ero/.

http://www.vaestoliitto.fi/vanhemmuus/tietoa_vanhemmille/perheiden_monimuotoisuus/lapset_ja_ero/suojaavat_tekijat/

Rastirata

RASTI 1: Tehdään pareittain. Toinen pitää käsiään selän takana ja toinen antaa hänelle käsiin jonkin luonnon esineen. Yritetään käsillä koskettelemalla tunnistaa mikä esine on. Tunnistamisen jälkeen vaihdetaan osia. Voidaan tehdä useita kertoja.

-Tavoite: Vuorovaikutuksen lisääminen pareittain työskentelyn avulla, luonnon hyödyntäminen ja luonnon asioiden oppiminen.

RASTI 2: Esterata: laatikoiden yli etuperin, takaperin ja kylki edellä. Pidetään paria vyötäröltä kiinni.

Heittopiste: molemmilla on viisi käpyä ja kummankin edessä on parin metrin etäisyydellä ämpäri. Kaveria kädestä kiinni pitäen yritetään heittää pallot ämpäreihin. Vaihdetaan puolia, jolloin sekä oikea että vasen käsi saavat heittoharjoitusta.

Kuva 2 Esterata, rasti 2

-Tavoite: Yhteistyön kehittäminen yhdessä liikkuen, motoristen taitojen kehittäminen ja koordinaation parantaminen.

RASTI 3: SADUTUS: Ota paperia ja kynä tästä. Pyydä lastasi kertomaan satu. Satu voi olla pitkä tai lyhyt ja kertoa mistä vaan. Kirjaa satu ylös sanasta sanaan ja lue se lopuksi lapsellesi. Lapsi saa korjata satua lopuksi jos haluaa. Jos sadut kerronnassa

Kuva 3 Heittopiste, rasti 2

on vaikeuksia päästä alkuun, voitte yhdessä pohtia vaikka metsän eläimiä, mitä ne ovat tänään tehneet, mistä ne ovat tulleet jne.

-Tavoite: Vuorovaikutuksen lisääminen, aito läsnäolo ja kuunteleminen, mielikuvituksen kehittäminen.

RASTI 4: Kuljetaan merkitty matka pitäen paria nilkasta kiinni.

-Tavoite: Yhteistoiminta, vuorovaikutus: liikkuminen yhdessä neuvotellen liikkumistavasta sekä parin huomioiminen vauhdissa ym.

RASTI 5: Rajatulle alueelle on piilotettu n. 10 cm pituisia langanpätkiä. Etsikää yhdessä, laskekaa montako löydätte ja kirjatkaa tulos paperille.

-Tavoite: Yhdessä etsiminen, keskusteleminen ja vuorovaikutus

RASTI 6: seurataan köyttä metsän salaiseen paikkaan silmät kiinni. Köyden loppupäässä, etsikää keppejä, joista teette kirjaimia maahan. Sen jälkeen yritätte yhdessä omilla kehoillanne muodostaa kyseisen kirjaimen.

-Tavoite: Luottamus (toinen parista voi kulkea silmät kiinni ja toinen auttaa), kirjaintuntemus, luonnon materiaalien käytön oppiminen, yhteistoiminta, liikunnallisuus

Kuva 4 Kirjain, rasti 6.

RASTI 7: käpylehmän rakentaminen

-Tavoite: Vuorovaikutus, toinen parista voi opettaa toiselle, miten käpylehmä tehdään.

Kuva 5 Käpylehmiä, rasti 7.

RASTI 8: Pari kokoaa taideteoksen luonnon tarjoamista antimista. Taideteoksesta voi tehdä piirroksenkin.

-Tavoite: Neuvottelu siitä mitä tehdään ja miten, vuorovaikutustaidot ja toisen huomioon ottaminen, luonnon hyödyntäminen, liikkuminen metsässä materiaalia etsien.

Kuva 6 Taideteos metsän antimista, rasti 8.

RASTI 9: Parit hierovat toisiaan luonnon materiaaleilla, esim. kävyllä, kivellä, heinillä tai sammaleella. Vaihtoehto: Pari kirjoittaa tikulla kirjaimia tai numeroita parinsa selkään. Pari muodostaa kirjaimista sanoja tai laskee luvut yhteen.

-Tavoite: yhteistoiminta, kosketus, rentoutuminen

RASTI 10: Toinen parista asettuu patsaaksi. Toinen tunnustelee sokkona patsasta ja yrittää asettua samaan asentoon. Patsaan osaksi voi ottaa jonkin maastokohdan tai puun.

-Tavoite: Yhteinen toiminta, kosketus

RASTI 11: Täydentäkää riimit. Kirjatkaa vastaukset paperillenne.

-Tavoite: Kielellinen harjoittelu, yhteinen pohdinta

RASTI 12: Ottakaa silmät kiinni pussista kolme korttia. Tehkää ja kirjatkaa paperille runo, jossa nämä sanat esiintyvät. Palauttakaa kortit pussiin käytön jälkeen seuraavia varten. (sanat esim. kukka, aurinko, metsä, orava, lintu, karhu, pilvi, sade, myrsky, heinä, lehti, puu, kettu, hirvi, mato, muurahainen jne.)

-Tavoite: Kielellinen kehittyminen, yhteinen pohdinta, vuorovaikutus ja neuvottelu, kirjaaminen, yhteinen mukava muisto.

RASTI 13: Tarinasävellys (esim. jaetaan ryhmät, tehdään yhdessä)

-Tavoite: Menetelmän oppiminen myös kotona käytettäväksi, aito läsnäolo ja kuuntelu, itsetunnon vahvistaminen.

RASTI 14: Valitkaa silmät kiinni pussista yksi kuvakortti. Käykää yhdessä toisistanne kiinni pitäen koskettamassa kymmentä kuvan osoitamaa kohdetta mahdollisimman nopeasti.

-Tavoite: Luonnon asioiden oppiminen, motorinen harjoittelu (metsässä liikkuminen nopeasti), yhteistoiminta.

RASTI 15: Puhaltakaa yhdessä sanomalehtiarkkia päinmakuulla ja kontaten. Kuinka pitkälle lehti liikkuu?

-Tavoite: Yhteistyön merkityksen ymmärtäminen, helppojen menetelmien ja leikkien oppiminen myös kotona käytettäväksi.

RASTI 16: Aikuinen kannattelee lehtikeppiä vaakatasossa, melko lähellä lattiaa. Lapsi astuu tai hyppää lehtikepin yli ja ryömii sen ali. Aikuinen voi muuttaa esteen korkeutta. Vaihdetaan rooleja. Onnistuuko aikuinen hyppäämään esteen yli ja ryömimään esteen ali?

-Tavoite: Motoristen taitojen harjoittelu, yhteistyö ja vuorovaikutus, oman vuoron odottaminen ja toisen huomioiminen.

RASTI 17: Laittakaa sanomalehtiarkki lattialle ja tehkää temppuja lehden päällä. Taitelkaa lehteä joka tempun jälkeen pienemmäksi. Tasapainotempu; selin makuulla sylikkäin, sylikkäin istuen, molemmat seisovat lehdellä, lapsi aikuisen sylissä tai olkapäällä, kun aikuinen seisoo lehden päällä kahdella/yhdellä jalalla.

-Tavoite: Motoriset taidot, vuorovaikutus ja yhteispeli.

RASTI 18: Lapsi käy makuulle lattialle. Aikuinen liikuttaa sanomalehtiarkkia lapsen päällä päästä varpaisiin ja varpaista päähän kuin tuulenhenkäys. Lapsi voi sulkea silmät. Vaihtakaa rooleja.

-Tavoite: Yhdessä rentoutuminen ja mukava yhdessäolo.

RASTI 19: Vesivärimaalaus. Maalataan yhteinen taideteos suurelle paperille.

-Tavoite: Jokainen saa ilmaista itseään, joten aihe on vapaa. Jokainen saa käyttää luovaa puoltaan, ja kokea onnistuvansa. Vanhemmat auttavat pienempiä lapsiaan ja vuorovaikutus lisääntyy.

Kuva 8 Maalaus, rasti 19.

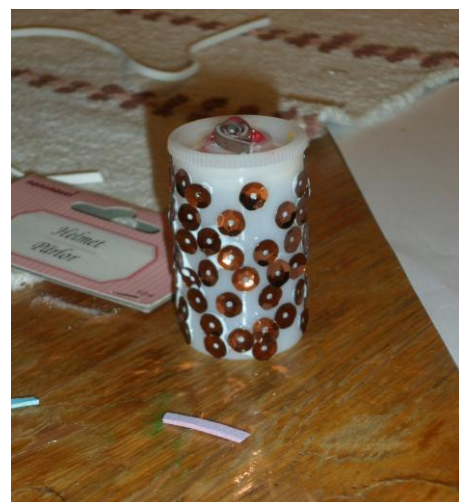
Kuva 7 Maalaus, rasti 19.

RASTI 20: Askartelua yhdessä tarjolla olevista materiaaleista. Saatavilla on askarteluohjeita, mutta vapaa mielikuvituksellinen keksiminen on luvallista ja toivottavaa.

-Tavoite: Kädentaitojen harjoittelu yhdessä. Vanhemmat auttavat lapsiaan, ja luovat yhteisiä "taideteoksia" haluamistaan materiaaleista. Mielikuvitus kehittyy, kun tekeminen ei ole rajoitettua.

Kuva 10 Askartelua, rasti 20.

Kuva 9 Askartelua, rasti 20.

Lisää liikuntavinkkejä, sekä liikuntarastien alkuperäisajatukset, joista rastit on

sovellettu: perheliikunta.fi, suunnittelenliikuntaa.fi

Leiriohjelma

PE 2.8.2013

Teija saapuu leiripaikalle viim. klo 14.30

17-18.30	Päivällinen
19.10-19.25	Tutustumisleikki
19.30-20.30	Miesten sauna
	Omatoiminen iltapala

LA 3.8.2013

8-9	Aamupala
9.30-11.00	Yhteistä puuhastelua
11.30-12.15	Lounas
12.30-15	Yhteistä puuhastelua
15-15.30	Päiväkahvi- juoma
15.30-17	Yhteistä puuhastelua
17-17.45	Päivällinen
18-19	Pientenlasten sauna
19-20	Miesten sauna
	Omatoiminen iltapala

SU 4.8.2013

8-9	Aamupala
9-12	Leirin purkua ja yhteisten tilojen siivousta

12-12.45	Lounas
	Leirin purkua ja yhteisten tilojen siivousta
13.30	Lähtö leiriltä

TARINA PEIKOISTA HARMI JA JEKKU

Loppukesän aurinko lämmittää säteillään metsää. Metsässä kannon kolossa tuntevat hännän päissään myös peikkopojat Harmi ja Jekku auringon lämmön. Peikot ovat väsyneitä uurastettuaan koko yön kirjoittamassa ohjeita ihmisille metsässä käyttäytymiseen.

Peikot olivat olleet surullisia aiemmin, koska heidän kotipihaansa oli turmeltu roskaamalla. Harmi oli tosi harmissaan ja Jekku suunnitteli pilan tekemistä ajattelemattomille ihmisille. Jekku on toteuttanut aiemmin kaiken moisia pikku piloja ihmisten harmiksi. Esimerkiksi laittanut puunjuurakoita ja kiviä polulle, että ihmiset olivat kompastelleet. Kerran Jekun pila onnistui yli odotusten. Ihminen nakkeli kävellessään karkkipapereita polun varteen sinne ja tänne, eikä kiinnittänyt huomiota mihin oli menossa. Samassa Jekku oli laittamassa puun juuren polun esteeksi ja ihminen meni nurin. Pahaksi onneksi ihminen sattui kaatumaan juuri Harmin vasta istuttamalle mustikkamaalle. Harmi suuttui ja hyppäsi tasajalkaa ihmisen kasvojen eteen ja huusi täysillä. ”Älä koskaan enää tule roskaamaan metsäämme, muuten pyydän unijukan antamaan sinulle liian pitkän unen.” Ihminen nousi hämmästyneenä ylös maasta ja pudisteli päätänsä. Hän ei uskonut silmiään ja ei uskaltanut kertoa näkemästään kenellekään. Hän keräsi kaikessa hiljaisuudessa pudottelemansa paperit ja vei roskikseen.

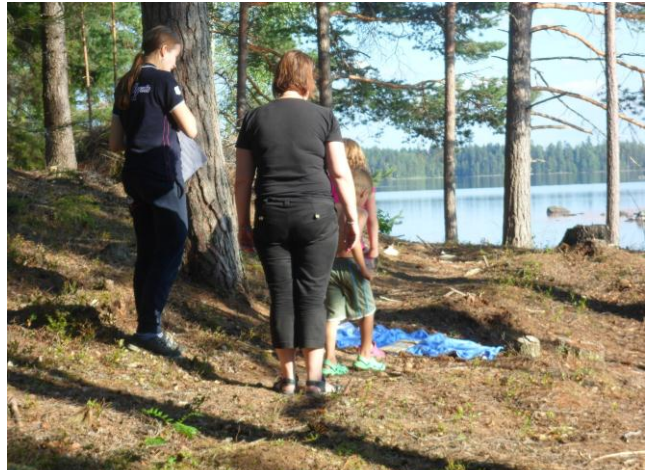
Harmi ja Jekku ovat asuneet koko elämänsä tässä ihanassa metsässä. Metsässä asustaa myös muita peikkoja, sekä paljon metsän eläimiä. Metsä on vehmas kaikkine antimineen ja ihminen voisi käyttää hyödykseen paremmin niin marjoja, kuin sieniäkin. Kaikille riittää metsän aarteita, koska peikot pitävät hyvää huolta hoitamalla luontoa koko pitkän kasvukauden.

HARMIN JA JEKUN TARINARATA

Saavut metsän reunaan – ota 10 käynti askelta paikallaan. Näet edessäsi kapean polun, jota lähdet seuraamaan. – ota hiiren askeleita varpaillaan polun määräämän matkan (maalarin teipillä/spray maalilla nurmikkoon tehty viiva)

Edessäsi virtaa vuolas puro. Mieti miten pääset ylittämään puron kastumatta. Purossa asuu vihainen vanha peikko, jonka uni rauhaa ei saa häiritä. (ota mukaan muutama laudan pätkä sillan tekemistä varten sekä sininen kangas tai jätessäkki.)

Puron jälkeen näet edessäsi peikkojen tekemiä kylttejä. Lue ohjeet ja mieti mitä niissä sanotaan. Kirjoita ohjeet omalle paperille. (ala rokaa, kuntele linun laulua, pysy polula, ällä

Kuva 11 Tarinarata

vahinkota puita, kasittele tulta varoen, asume taalla joten ala huda)

Kokeile peikkojen lempileikkiä. Yritä osua pussilla kaivoon. (ota mukaan heiluri roskis ja hernepussit)

Olet pian perillä peikkojen kodin luona. Kulje kiveltä kivelle ja näet oikealla peikkojen pesän. Älä häiritse peikkojen rauhaa vaan katso käsi kiikareilla peikkoja. Laita sormet vastakkain ja katso ”kiikareilla” pesän suuntaan. (kivet voivat olla myös olla laudan pätkiä)

Kuva 12 Peikot tarinaradalla